

ATU AH PATHIAN SININ KAN I RUAHCHAN KHAWHMI

TIMOTHY C. GEOFFRION

Harnak Caan Chungah Pathian I Bochannak Capar 7

Atu Ah Pathian Sinin Kan I Ruahchan Khawhmi

A Lettu

Peter Hrang Lian Thang

Copyright © 2020 Timothy Clarence Geoffrion, Wayzata, Minnesota. Copyright cu caṭialtu nih a ngeih nain careltu nih mah duhnak zawn tete cu zalong tein i cherhchan khawh, i laak khawh, i chuah khawh le midang zong pek khawh a si. Cu ti tuah tik bal ah, hi copyright hi langhter ding a si lai. A cauk a ningpi in chuah ṭhan duh bal ahcun, caṭialtu tim.geoffrion@fhlglobal.org sin ah chuahnak nawl hal hmasa hrimhrim ding a si lai.

Faith, Hope, and Love Global Ministries
3001 Broadway Street NE Suit 640
Minneapolis, MN 55413

Scripture quotations marked NRSV are from the New Revised Standard Version of the Bible, copyright © 1989, Division of Christian Education of the National Council of Churches of Christ in the United States of America. They are used by permission.

Scripture quotations marked NIV are from the Holy Bible, New International Version of the Bible, copyright © 1973, 1978, 1984, International Bible Society. They are used by permission.

Hi cauk hi caṭialtu nih “Atu Ah Pathian Sinin Zei Dah Kan I Ruahchan Khawh?” timi tlangtar in a rak ṭialmi capar 9 hna fonh in chuahmi a si. Hi capar hna hi kum 2020 March thla thok in ram kip ah a karh cuahmahmi COVID-19 pulrai lehnak ah rak ṭialmi an si i a luancia thla hnih tluk ah khan www.spirit-ledleader.com ah a pikpak in rak tar an si cang. Capar chung bia hna hi Tim nih 2005 lio ah a rak ṭialmi *Thlarau Hruaimi Hruaitu: Hruaitu Tuah Ding le Nun Tlaihtleng* (The Spirit-Led Leader: Nine Leadership Practices and Soul Principles) cauk chung i Dal 8nak hrambunh in ṭialmi an si. Cucaah, a cabia hna hi Covid-19 pulrai chung ca lawng ah a hmanmi si loin, caan nih ri a khiah lomi Bible chung biatak an si. Khrihfa hna nih harnak caan chungah Pathian kan i bochan khawh nakhnga le zumhnak in karhlan ningcang tha chin in kan hingalh nakhnga hram tha a kan thlak piaktu capar an si.

**ATU AH PATHIAN
SININ KAN I
RUAHCHAN
KHAWHMI**

*Harnak Caan Chungah Pathian I
Bochannak Capar 7*

Timothy C. Geoffrion

Caṭialtu Kong

Rev. Timothy C. Geoffrion, Ph.D., D.D. hi Khrihfabu ah Pastor a rak ṭuanmi a si i Myanmar Institute of Theology (Yangon, Myanmar) ah a lang in New Testament le Practical Theology Professor a ṭuan liomi a si. Bible sianginn cachim a si lengah, a hleikhun in “Thlarau Hruaimi Thithruainak” kong he pehtlai in cawnpiaktu ding ah vawleicung ram tampi ah sawm lengmangmi a si. Faith, Hope, and Love Global Ministries timi bu a dirhtu pakaht zong a si. Cauk uk 4 a chuah cang i cu chung ah nai bik i a chuahmi uk hnih cu: *The Spirit-Led Leader: Nine Leadership Practices and Soul Principles* (Alban Institute, 2005) le *Saying Yes to God: How to Keep in Step with the Spirit* (Cascade Books, 2017) hna hi an si.

English in ṭialmi, Kawlca in ṭialmi le, caholh dangdang in ṭialmi ca tampi rel na duh ahcun, Faith, Hope, and Love Global Ministries i an Resource Libraries www.fhlglobal.org ah rel khawh an si.

Tim i a blog chung ca pawl rel na duh ahcun, www.spirit-ledleader.com ah rel khawh an si.

Ka dawtmi ka nupi Jill Kimberly Hartwell Geoffrion le
ka fapa Timothy Charles Geoffrion cungah a hleikhun
in kaa lawm. Anmah thlakmi hmanthlak pawl nih hi
cauk hi a dawhter i ‘thazaang’ a ngeihter khun. Hi
cauk chung hmanthlak vialte hi anmah lungtlinnak
laak in hmanmi an si. A chung hmanthlak pawl kong
cu a donghnak cahmai ah a dikthliar deuh in langhter
a si.

Biatlangvan

Coronavirus hi Pathian nih dihter zokzok seh ti ka va duh dah. Keimah pumpak ca ah siseh, a hleikhun in, ka dawtmi hna le ka tlaihchanmi vialte hna ca ah ka thin a phang i ka lungre a thei tuk. Atu lio ah ka tuah khawhmi cu an ca i thlacam lawng hi a si ko. Kan umnak hmunkip ah Pathian nih a kan huhphenh cio nakhnga thla ka cam zungzal. Asinain, a zawmi le a thimi milu a karhnak le mi tampi sinah zawtnak rungrul a karh rih lainak thawngpang nih ka thinphannak le ka lungre theihnak a nganter. Asinain, cu ti thinphang le lungrethei in a ummi hi keimah lawng ka si lo, ti ka hngalh.

Pathian nih kan bawm hlah kun kaw zei tin? Mi thong tampi an nunnak a liam cang i a dang tampi hna nunnak zong a him lo. Hi lio caan ah hin Pathian nih zei dah a tuah lai tiah kan i ruahchan khawh?

Thlaraulei in kan chim ahcun, Khrihfa tampi hna cu “Pathian, ka bawm ko sawh!” tiah a au mi dirhmun ah kan um. Bawmhnnak hmuh duh ah Pathian kan fuhpanh lio caan a si. Khrihfa cheukhat hna cu: Pathian hi khoika ah dah a um hnga? Kan fahnak le kan intuarnak hna hi zei

ah a rel hnga lo maw? Zei cah dah a kan bawmh hnga lo? ti bantuk leh har biahalnak phunphun nih kan nunnak a khuh lio caan a si.

Hi biahalnak hna hi keimah pumpak nunnak zong ah a um tawnmi an si. Kan fater a nu paw chung i a rak thih ah siseh, hringtu ka nu nih Alzheimer zawtnak caan saipi a rak tuar lio ah siseh, ka fapa upa pa a chuah a thaizing in thihnak tiang a chuahpi khotu cuar zawtnak nih a ka tlunh lioah siseh, hi bantuk biahalnak pawl hi ka rak ngei ve. Cu bantuk caan ah hngalh ka duh mi cu, “Pathian hi kaa bochan kho taktak lai maw?” ti le “Kaa bochan khawh a si ahcun, zei zawn ah?” ti hi an si.

Hi bantuk biahalnak hna hi har ton caan ah kaa hal khun tawn. Asinain, kum khat ah thla ruk chung Pathian rian ka ɣuannak Kawlram tu ah cun minung harnak le temhinnak hi nifatin hmuh khawh a si caah, zeimawcaan lawng ah si loin atu le atu kaa hal lengmang ko. Hi bantuk biahalnak ka ngeih lengmangnak cu, thluak khuaruahnak lei in (intellectually) ka lung a tlingmi bialehnak ka hmu kho lo i, ka hmuh vial bialehnak hna nih hin ka harnak le ka lungfahnak zong an damter hlei fawn lo. Asinain, hi ti leh har biahalnak kan ngeih hi thil ɣha lo a si lo. Pathian kong hngalh kan duhnak a langhtertu a si ko. Pathian kong cu kan hngalh kho dih bal lai lo. Sihmanhsehlaw, kan zumhmi le zumhnak in kan cawlcanghnak nih a harmi le a fiang lomi kan nunnak lamthluan ah hin dannak nganpi a umter ko.

Hi cauk chungah hin harnak caan chungah Pathian kan i bochan khawh nakhnga bawmtu ding thlaraulei biatak pa 7 kong kan chim lai. Biatlangkawm chungah, ka zumhnak ka rak hlawt deng lio i keimah pumpak tuanbia le ka hmuhtonmi kong tlawmpal kan chim te lai. Biatak pa 7 hna cu a tanglei bantuk hin an si:

1. Pathian duhnak le thil tining na hngalh khawh dih lo kha hngal zungzal. An pekmi poh kha cohlang ko.
2. Pathian nih na nunnak chungah rian a ɣuan lainak, an hruai lainak le lam an hmuhsak lainak kha i

ruahchan ko.

3. Na tonmi temhinnak hmangin Pathian nih na ziaza a ser lainak, na zumhnak a thawnter lainak le ruahchan an ngeihter than lainak kha i ruchan ko.
4. Khrih temhinnak le sunaparnak i hrawm ding in i ruahchan ko.
5. Hngal zungzal—zeihmanh nih Pathian dawtnak he a'n then kho lo.
6. Na phannak vialte cu Pathian kut ah na chiah caah daihnak kha i ruahchan ko.
7. Na tlamtlinlonak na cohlan i Pathian na hngah caah i tharchuah ding kha i ruahchan ko.

Hi capar pa 7 nih hin minung temhinnak kong i leh har biahalnak kan ngeihmi vialte leh khawh hi aa tinhmi a si lo. Harnak le thihpennak chungah mi tampi nih thahnem in an hmuhami thlaraulei biatak langhter tu hi aa tinhmi a si. Hi capar chung i ruahnak hna hi Bible ah hram a sihmi an si i, keimah pumpak hmuhton chung in siseh, Khrihfa thong tampi hna hmuhton chung in siseh, a tak in hmuhami an si. “Biatak an si” kan ti tikah, ning le cang he hneksak i a tak an sinak langhter khawh an si, ti duhnak cu a si lo. Biatak an si, kan tinak cu zumtu hna chung ah a um tung nain a lang lomi an ruahnak, an thinlung le an nunnak ah a thanning ruang tu ah hin a si. Careltu nan dihlak Pathian nih in hnem hna sehlaw, atu ah nan herhmi thazaang le thawnnak in pe cio ko hna seh.

Atu ah Pathian sinin zei dah na ruahchan?

Thlaraulei Biatak 1

**Pathian duhnak le thil tining na hngalh dih
khawh lo kha hngal zungzal...**

*Emmaus khua lei kalmak lam ah Jesuh nih zultu pahnih
a ton hna lio, Charters Cathedral, France*

Pathian hi khoika ah dah a um hnga? Ziah dah harnak kan ton lio ah hin a daih ko hnga? Kan ca ah rian a ṭuan taktak ko hnga maw? Hi bantuk biahalnak na ngeihmi nih atu lio vawleipi nih a tonmi harnak kongah siaherhnak na ngeih a langhter. Pathian cu na zumh i harnak caan ah a ka bawmh lai tiah naa ruahchan. Asinain, atu ah na ruah bang in Pathian bawmhnak le umpinak na tem lo. Lungrethei le thinphang thlalau in na um. Phun dang in

chim ahcun, Pathian bawmhnnak le umpinak tam deuh in hmuh le tem na duh lio caan a si.

A tang i capar tawite hi “Atu ah Pathian sinin zei dah kan i ruahchan khawh?” timi tlangtar in ka țialmi capar pa 7 lak i a pakhatnak a si. Hi capar hna hi Bible ah hram a sihmi an si i, Pathian a hngal i a dawmi hna, a rian a țuan i caanhar chung zong ah amah i bochan khawhnak lam a kawlmi hna ca ah thlarau biatak an si.

Thlaraulei Biatak 1: Pathian duhnak le thil tining na hngalh dih khawh lo kha hngal zungzal. An pekmi poh kha cohlang ko. (Isaiah 55:1-9; Luka 24:13-22)

Pathian sinin kan i ruahchanmi thil hna hi țha tein zoh țhan tikah, kanmah ruahning le duhning in rianțuanter kan duhnak a lang. Phun dang in chim ahcun, amah duhmi si loin kanmah duhmi deuh hi Pathian nih tuah piak ding in kan i ruahchan. Cu ti kan i ruahchan bantuk in rian a țuan lo tikah zei dah a cang? Mi tampi cu kan lung aa tuai, kan thin a phang, kan ngaih a chia, asiloah Pathian cungah kan thin a hung. Cu kong ah ahodah a palh? Pathian maw a palh? Kanmah ruahchannak dah a palh?

Bible țialtu hna nih atu le atu an kan chimhmi cu, kan i ruahchan bantuk in Pathian nih thil a tuah lo tikah lau lo ding hi a si. Pathian ruahnak cu kan hngal in kan fiang dih kho lo. Zeimawcaan ahcun, thil pakhat khat a tuah tikah a duhnak kan hngalh khawh tawn ko. Asinain, cu hmanh cu thil a can hnu caan zeimawzat hnu i a theipar kan hmuh hnu lawngah kan hngalh khawhmi a si.

Hngalh kan herhmi

Profet Isaiah hmang in Pathian nih Israelmi hna kha, a ruahning le a thilti ning cu minung ruahning le thilti ning he aa dan zia a chimh hna:

“Ka ruahning cu nan ruahning a si lo, ka thil tining zong nan thil tining he an i khat lo. Van khi vawlei nakin a let tampi in a san deuh bang in, ka ruahning le ka thil tining zong nan ruahning le nan thil tining nakin, a let tampi in a sang deuh,” tiah BAWIPA nih a ti.

(Isaiah 55:8-9)

Profet Isaiah nih a chim duhmi cu hi hi a si: Pathian nih a tuahmi (asiloah a tuah lomi) hngalh-har thil pawl hngalh dih kan i zuam lenmi hi kan ngol awk a si. Cu bantuk hngalh khawh lo ding thil hngalh i zuam len nak in, kan hngalh khawh i kan ca ah a ṭahnem deuh dingmi thil tu kha kan ruah deuh awk a si. Profet Isaiah hi, Israel mi hna nih an herh taktak mi thlaraulei thil tu Pathian nih pek a duh hnanak kong a chim lio a si. Pathian duhnak le thil tining cu nan hngal dih kho lai lo, asinain nan hmuh khawhmi a dawtnak, a vel le a zaangfahnak kong tepawl tu kha nan ruah deuh ahcun, nan ca ah ṭathnemnak a um deuh lai, ti kha a chimh duhmi hna cu a si. An sualnak i ngaichih in an herhmi thlaraulei thil le an ṭaamhalmi taktak ca tu ah Pathian an fuhpanh khawhnak kha hi ti hin a tial:

“Ti a halmi poh ra tuah u, hika ah hin ti a um; Tangka zeihmanh a ngei lomi hna ra tuah u, rawl kha i cawk u law ei tuah u; Ra u law mitsur zu le cawhnuh kha i cawk hna u—a man zeihmanh pek a hau lai lo; Zeicahdah rawl a si ṭung lomi ah nan phaisa kha nan hloh? Zicahdah nan nihlawh man vialte cu nan hman dih tung i, rawlṭam in nan um ṭhiamṭhiam tung? Ka bia ngai u law ka chimmi kha tuah tuah u, rawl vialte lak ah a thaw bik kha nan

ei lai. Ka mi hna, ka bia ngai u law ka sinah ra tuah u; ka sinah ra u law nunnak nan hmuh lai. A hmunmi biakamnak kha nanmah he ka ser lai i, David ka kamhmi thluachuahnak kha kan pek hna lai,” tiah BAWIPA nih a ti.

(Isaiah 55:1-3)

Caanhar chung i kan um lioah hin, kan thinphannak le bawmhnnak kan duh tuknak nih kan pawngte ah a ummi thil ṭha hmu kho loin a kan tuah khawh. Asinain, kan hngalh khawh lo le kan co khawh lo thil hngalh le co kan i zuam chung poh cu, lungbuainak le i lungsilonak nih kan nun a ṭemṭawn ko lai. Asinain, kan hngalh khawh lomi kong ruah kha ngol in kan hngalh khawhmi kong deuh tu kan ruah ahcun, kan chungah hngangamnak le daihnak a um deuh hrimhrim ko lai. Lungdaih-hnangamnak a um tikah, harnak ton ding ah lungthin lei timhtuahnak ṭha kan ngei kho deuh lai i, kan chungah le kanmah hmangin Pathian nih rian a ṭuanning cu fiang deuh in kan hmuh khawh ko lai.

Kan mit fimtertu ding ah Jesuh kan herh

Biakam Thar ah Jesuh nih Emmaus khua lei kalnak lam ah zultu pahnih a ton hna nak kong kan hmuh. Zultu pahnih hna nih an hngalhmi cu hi hi a si: Hmailei ca ruahchannak an rak ngeihmi vialte kha atu cu an lo dih cang. Ruah lo pi in ni tlawmpal chungah an i ruahchannak cu a rawk dih cikcek. An Bawipa Jesuh cu vailam cungah an thah cang; a thi i thlan ah an vui cang. An hmailei kongah a fiang setsetmi zeihmanh a um ti lo i an chungah himnak le daihnak a um ti lo. Sihmanhsehlaw, cu bantuk caanhar chungah Pathian cu rian a ṭuan ko rih; nain cu

cu zultu hna nih an hmu kho lo. Jesuh cu a rak tho Სhan cang. A thihnak le a thawhthannak thawngin Pathian nih vawlei ah khamhnak le ruahchannak a ratpi cang. A taktak ahcun, zultu pahnih hna kha ngaihchiatnak le lungrawhnak nih a nenh tuk hna ruang ah bia a ruahu hna Jesuh a si hmanh an hngalh lo kha a si. Jesuh nih an i ceihmi kong a hal hna ah khan, “hmaichia ngai in an dir” (Luka 24:17).

Atu bantuk a harmi le a fiang ngaingai lomi caan chungah hin, *nunnak lamthluan cungah* hmaichia ngai in dir i zeizong vialte a sung dih cang bantuk in kan um sual lo ding a biapi ngaingai. Na tonmi thil pawl na ca ah sullam an ngeih lo i cu chungah Pathian zong rian a ṭuan lomi na lawhter tikah, profet Isaiah nih a kan chimhmi hi ruah than a herh: Pathian duhnak le thil tining cu minung nih hngalh dih khawh a si lo. Pathian duhnak le thil tining hi *hngalh* khawh cu chim lo, *ruah* khawh hmanh a si tawn lo.

COVID-19 hi Pathian nih a chuahter, ka ti duhnak a si lo. Zei poh hi a ṭha lei an panh dih zau ko lai, ka ti duhnak zong a si lo. Asinain, kan tonmi nih profet Isaiah chimmi bia hi a thar in a ka hngalhter than ko. Pathian ruahning le thil tining cu kanmah ruahning le thil tining bantuk a si lo. Bible ṭialtu hna nih atu le atu an kan chimhmi cu: harnak nih a kan den i ruahchannak zong kan ngeih khawh ti lo caan zongah, Pathian cu ṭhatlonak, sunghralhnak, rawhralhnak le fahnak chungin thilṭha chuahpi awkah rian a ṭuan zungzal ko ti hi a si. Emmaus khua lei kalnak lam i hmaichia ngai in a dir i Jesuh Khrih an hmaika a dir hmanh a hmu kho ti lomi zultu pahnih hna tuanbia nih a kan hngalhter ṭhanmi cu, kan mit fimter dingah Jesuh kan herhnak hi a si. Zultu pahnih hna zong kha Jesuh an sin a kalnak thawng in an mit a hung fim tikah, *hmaichia ngai in dir lan loin an tho i Jerusalem ah an kir than*. Kanmah lei rian cu caanhar chung ah Khrih Jesuh kawl ve hi a si i, kan tonnak a hmun le a ning cu kan i ruahchanmi hmun le ning in a si theng lo kho.

Thlaraulei Nunnak Caah

Zei a si hmanh ah kan herhnak le kan siaherhmi kip ca ah thla kan cam awk a si ko. Kan thlacamnak hmangin Pathian nih midang ca ah damnak maw, luatnak maw,

bawmhnnak maw, asiloah an herhmi thil pakhat khat a pek khawh ko hna. Asinain, kan i ruahchan bantuk in kan thlacamnak a tlin lo tikah, thachia in um awk cu a si hnga lo. Thlacamnak in Pathian fuhpanh zong kan ngol hlei awk a si lo. Kanmah tein kan hmuh khawh lomi kan hmuh khawh nakhnga kan mit fimtertu ding ah Jesuh Khrih sawm hna usih law, atu lio caanhar chungah hin kan zumhnak a ṭhawn khawh nakhnga le thilṭha ca ah santlai kan si khawh nakhnga Thiang Thlarau bawmhhal hna usih. Cun, zei a si hmanh ah, a kan pekmi poh cohlan thiam i zuam ko hna usih. Kan sualnak i ngaichih usih law, Pathian nih a kan duh piakmi lam in a kan pialter tawntu asiloah kan tlaihchan tuk nain lungsi hnangamnak a kan pe kho ṭung lomi thil hna hi thlah cang hna usih. Tangka zei zat hmanh in cawk khawh lomi Pathian dawtnak, vel, zaangfahnak le thlarau ti-rawl tu hi kawl i zuam hna usih. “Ka bia ngai u law ka sinah ra tuah u; ka sinah ra u law nunnak nan hmuh lai,” tiah dawtnak le zaangfahnak in a khatmi Pathian nih a kan auh (Isaiah 55:3).

Thlaraulei Biatak 2

**Pathian nih na nunnak chungah rian a ṭuan
lainak, an hruai lainak le lam an hmuhsak
lainak kha i ruahchan ko...**

Camino, Finisterre, Spain

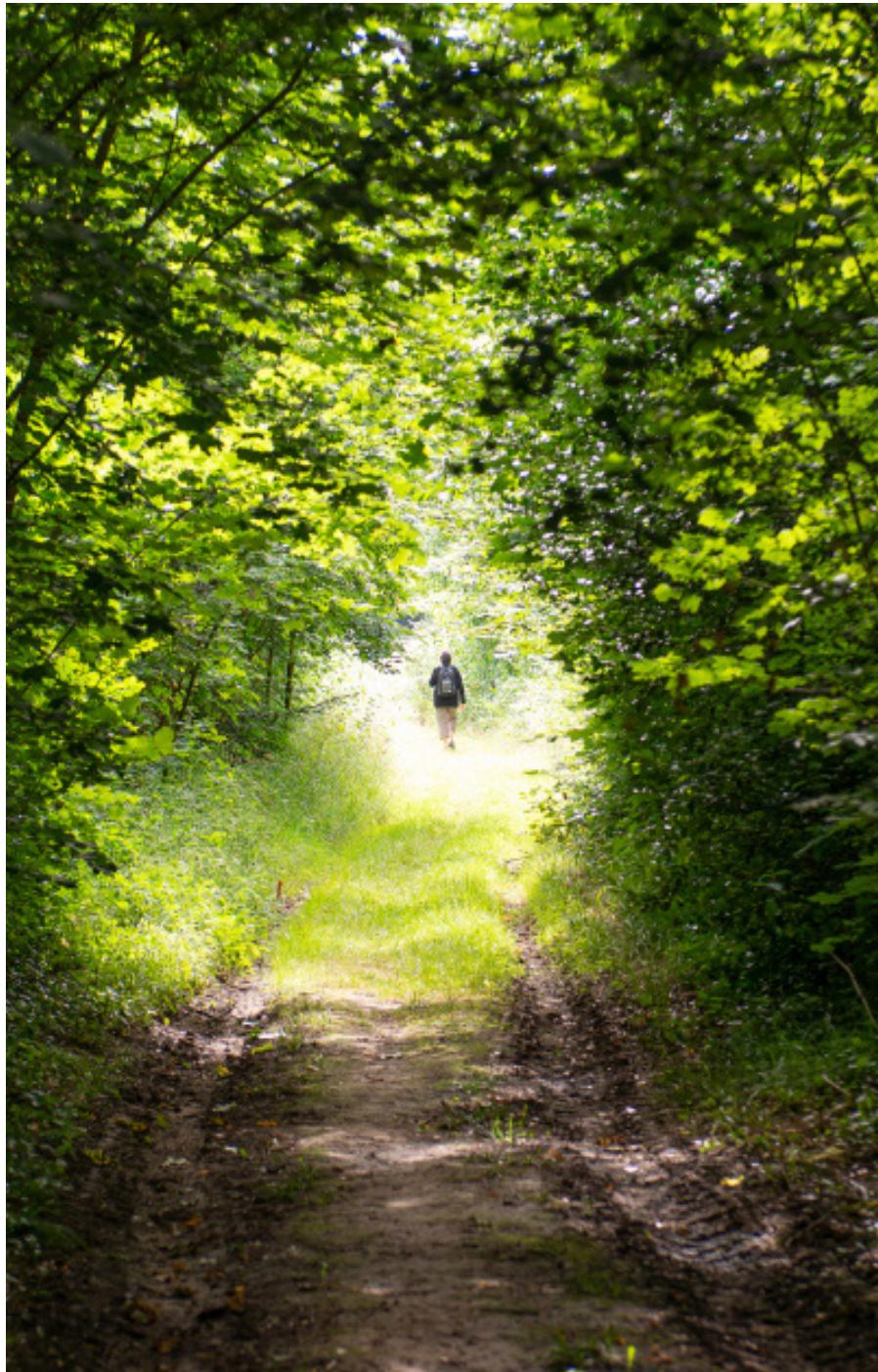
March thla thokka a rak si. COVID-19 cu vawleicung ram kip ah a vaak cuahmah cang. Kawlram a phanh le phanh lo fiang in ngalh khawhmi zeihmanh a rak um rih lo, nain, vawleicung hmun kip ah a karh i ka umnak Minnesota lei a rak phan lio cang. Kei tu cu Yangon ah ka um i, Mandalay, Kanpetlet le Sittwe ah pastorate 200 tluk thla khat chung cawnpiak ding ah timhtuahnak ka rak ngeih lio caan a si. Phun dang in chim ahcun, laklawhnak nih ka nunnak khing a rak rihter ngai lio caan a si. Zei deuh dah ka tuah awk a si? Kawlram in ka chuah zok ah maw a ṭhat hnga? Chungkhar ah va le hringtupa pakhat dirhmun in, ka nupi le ka fa le nih an ka herh khun lio caan a si ṭung; zei dah ka tuah awk a si? Pathian rian ṭuantu pakhat dirhmun in, Pathian minung tampi nih keimah cawnpiaknak thengte an hngah lio caan a si fawn ṭung; zei dah ka tuah awk a si?

Zei a si hmanh ah, ka cawnpiaknak rian tu hi tlamtlinh ko ning, ka ti lai maw? Asiloah, ka chungkhar sin tu ah kir zokzok ko ning, ka ti lai dah?

Hi biahlnak hna hi ka ca ah i hal lo awk tha an rak si lo. Atu ah ka hun cuanh than tu ahcun, i harh lem loin leh khawh dingmi biahlnak an lo ngai ko. Asinain, caanhar chung (crisis) le a fiang lomi thil sining chung (uncertainty) i rak um lio ah khan cun, fawi tein leh awk tha an rak si lo. Ka chungah thil pahnih faakpi in an i pai: keimah pumpak ngandamnak kilven in ka chungkhar zohkhenh ding tuanvo maw tlamtlinh kaa zuam lai? Pathian rian ka tuannak ah ka tlamtlinh awk a simi tuanvo tu hi dah tlamhtlinh kaa zuam lai?

Hi bantuk thil sining chung i kan um tikah, Pathian nih lam a kan hmuhsak nakhnga thla kan cam, nain a kan let colh tawn lo. Kan sivanghnak le kan thinphannak nih awlokchong in a kan tuah. Kan tonmi harnak a ngan deuh tikah, kha harnak kha *pah chih kan duh*, asiloah *tlik taak kan duh*, asiloah *zei ti tuah awk hngal loin kan con* (“fight-flight-freeze response”). A sullam cu: harnak kan tonmi cungah raltha ngai in kan um i cu harnak nih a chuahpi mi thiltha-lo hna kha heh tiah kan doh, asinain tha tein ruat setsai loin kan pah sawhsawh tawn; asiloah, harnak kha a ran khawh chung in kan zaam taak. Kan ruah tluk in a rak ngan lo nain, kan tlik taak colh tikah a herh lo ah kan tuanvo tampi kan tlolh; asiloah, kan thin a phan tuknak ah kan con i zei biakhiahnak hmanh tuah kho loin kan um. Chunglei biakhiahnak a um lo tikah, ningcang tein kan cawlcang kho lo. Hi harnak lehning phun thum hna hi kan nunnak ah a um tawnmi an si i, tihphannak chung kan um lio ah san an tlaih caan a um ngai ko. Asinain, Thiang Thlarau hruai mi biakhiahnak cu minung thinlung, ruahnak le fimnak cung lawngah aa hngat lo.

Thlaraulei Biatak 2: Pathian nih na nunnak chungah rian a ṭuan lainak, an hruai lainak le lam an hmuhsak lainak kha i ruahchan ko.
(Phunghlukbia 3:5-6; Jeim 1:5-6)

Pathian i bochannak muisam

A cung i ka langhtermi ka tonmi thil nih keimah lawng si loin ka nupi le ka ṭuan-hawi pawl zong lungrethei, sivang le lungrawk in a rak tuah dih hna. Asinain, aa tlaak bik biakhiahnak tuah khawhnak dingah Pathian umpi lam hmuhsaknak i bochan ka herh kha, Thiang Thlarau bawmhnak thawng in, ka hun hngalh ṭhan. Cu tikah, biahalnak har vialte keimah liang cung lawng i ka rak chuan dihmi kha si ti loin, thinphan-thlalaunak le a fiang lomi thil sining chungah keimah lawng ka um lo ti kha ka hngalh than i ka khing a hung zaang deuh ṭhan. A ka bawmtu dingah Pathian a rak um ko. Ka rak herhmi cu, zumh le cu ka zumhnak ningin cawlcangh tu kha a rak si. Solomon nih a luancia kum 3000 tluk lioah hi ti hin a rak chim:

BAWIPA cu na lungthin dihlak in i bochan law nangmah fimnak kha i rinh hlah. Na kalnak lam kip ah Amah cu hngal law, Amah nih na lam cu a tluanter hna lai.

(Phungthlukbia 3:5-6)

Caanhar chung um lio, asiloah, a harmi thil kong i biakhiahnak tuah a herh lio caan ah, kanmah fimnak le hngalhnak lawng kan i bochan ahcun, i chuah sual asiloah pingpalo in biakhiahnak tuah sual a fawi ngaingai. Asinain, Bible nih a kan chimhmi cu, Pathian bak kha hruaitu le lam hmuhsaktu ding ah i bochan hi a si. Phun dang in chim ahcun, kanmah fimnak le hngalhnak lawng i hngatchan in biakhiahnak tuah i zalh si loin Pathian fimnak le hngalhnak cungah i hngat tu hi a si. Pakhatnak ah, kan kalnak lam kip ah amah “hngalh” hi a kan chimh—a sullam cu, kan lung ṭhum in kanmah le kanmah kha tangah i chiah i Thiang Thlarau hruainak le lam hmuhsaknak cung tu ah i hngat hi a si. Cu ti kan ti tikah kanmah lei in zeihmanh tuah a hau lo, tiah ruah a fawite. A taktak ahcun, kanmah lei in Pathian fuh-panh i,

kanmah tein kan hmuu khawh lomi le kan hngalh khawh lomi thil kan hmuu-hngalh khawh nakhnga khuaṭha ruah khawhnak fimnak hal a herh. Hi ti Pathian a laimu chiah hmasa lawngah a Ქha bik biakhiahnak tuah khawh a si kha Bible nih a kan chimhmi cu a si. Jeim nih cu thil umtuning cu hi ti hin a chim:

Fimnak a baumi nan um ahcun, Pathian sinah hal u law Pathian nih a'n pek ko hna lai; Pathian nih cun ahopoh kha zaangfaak ngai le siang ngai in a pek ko hna. Asinain, nan hal tik ah lung awṭawm lo tein nan zumh hrimhrim lai, zeicahtiah lung awṭawm in a ummi cu thlichia nih khat lei khat lei ah a choihmi rili tilet bantuk a si.

(Jeim 1:5-6, NIV)

Fek tein kan dir khawh tawn lo hi kan tonmi thilhar ruang theng ah a si tawn lo; zumhnak lei ah kan chambau deuh ruang tu ah a si tawn. Thiang Thlarau nih a hruaimi hruaitu hna nih cun biakhiahnak an tuah tikah, an lung khan in aa langh lo zongah, Pathian kha an pheo bal lo. **Anmah** lei zong in a si khawh chung an i zuam i, **Pathian** nih a kan hruai lai i lam a kan hmuhsak ko lai, ti kha an zumh.

Kanmah lei zong in kan i zuam i Pathian zong kan i bochan khawh nakding ah, Cathiang rel le thlacamnak in kanmah te lawng dai tein um i Thiang Thlarau aw ngaihnak caan ser a herh. Cun, thlaraulei ah nulepa can in kan ruahmi hna, kan pastor hna, kan ṭuan-hawi hna le kan hawikom hna zong fuhpanh in an ruahnak hal a herh. Cu ti kan tuah ahcun, a ṭha deuhmi thil kan hngalh lai i kanmah duhnak lei lawng ah kan kal ti lai lo. Kanmah pumpak i runven a hauh hrimhrim caan ah dah ti lo cu, ṭihnak ruangah harnak kha kan zaamtaak lai lo. Cun, zeihmanh tuak-taan kho loin kan con (freeze) lai lo i a caan chungah aa tlaak bikmi biakhiahnak ṭha kan tuah khawh ko lai. Bawi Jesuh kha kan i zohchunh lai i kan ca i a intuarnak kong kha kan ruat ṭhan kho lai. Kan lunghin dihlak in Pathian cu kan i bochan lai i a herh ning in kan cawlcang kho lai.

*Mandalay ah pastor 56 ca ah Thlarau Hruaimi
Thithruainak kong cawnpiaknak a ngei (March 10-13,
2020). An hmunhma le an nunphung he aa tlak ning in
Kawl thilthuam aa hruk.*

Ka tonmi chungin

March thla lio i Kawlram ah ka tonmi thil nih harnak chung le thil laklawh chungah Pathian nih a ka hruai i lam a ka hmuhsaknak fiang tein ka hngalhter. Biakhiahnak ṭha ka tuah khawh nakhnga kaa zuam i, ka chung i a ummi “*ka pah chih lai maw, ka zaam taak lai dah, asiloah zeihmanh tuah loin dah ka um lai?*” timi biahalnak nih hmailei kal kho loin a ka hren (control) nakhnga lo thinlung timhtuahnak ka ngei. Cawnpiaknak ka ngeih

dingmi le biakhiahnak ka tuah dingmi kha Pathian kut ah ka chiah khawh deuh i, Thiang Thlarau le ka minung hawi pawl i an aw ngaih hmasa duhnak ka ngeih deuh tikah, hmuh le theih ka herh taktak mi thil kha ka hmuh-theih khawh deuhdeuh. Cu tikah, ka tuah awk hnga a simi kha a hung fiang deuh cang.

Hmasa i hmun thum ah tlawn i cawnpiaknak ngeih ding in kaa timhtuahmi tu cu ka rak i ruahchan bantuk in a kal kho lo; zeimawzat cu a rawk. Asinain, Kawlram ah ni 12 chung thluachuak le sunglawi tein caan ka hman khawh hnuah ka chungkhar sinah ka kir. MIT degree pek ni ah tamting tein ka tel kho i sullam ngei taktak in caan ka hmang kho. Faith, Hope, and Love Global Ministries chungtel Saw Newton he, kan rak i tinh bantuk tein, Mandalay ah *Thlarau Hruai Mi Thithruainak* kong cawnpiaknak kan ngei kho. Cu tlawmpal ah ramchung raldohnak le harnak nih ruah lo tukin thil sinning aa thlen ruangah ka chungkhar sin kir than caan nih a ka phanh. Kaa tinhmi nak zarth thum tuan deuh ah ka dawtmi ka nupi Jill sin ka phan. Ka riantuannak chung i Pathian nih rian a tuanning ka hmuh tikah kaa lawm hringhran. Kanpetlet le Sittwe i cawnpiak ding pahnih cu ka tlolh ko nain, chungkhar ah um ka herh lio caan a si, ti fiang tein ka hngalh i lungdai tein ka kir.

Thlaraulei Nunnak Caah

A harmi thil kong i biakhiahnak tuah a herh tikah, Pathian nih a ka bawmh zau ko lai, tiah i ruahchan hlah. Aa tlaak bik le a tha bik biakhiahnak na tuah khawh nakhnga, lam hmuhsaktu ding ah Pathian kha i bochan law, nangmah lei zong in a si khawh chung in i zuam. Harnak kha tlik taak hlah; tong ko (face it) law na duhnak kha Pathian kut

ah chia ko. Na khuakhan ciami kha faak tukin i sehchih loin hmuh a herhmi na hmuh khawh nakhnga tu thla cam ko. Cun, biakhiahnak tuah kha tih hlah; a herh ahcun na khuakhan cia let Ჰhan zong kha Ჰih hlah.

Cu ti na tuah ahcun na biakhiahnak pohpoh a Ჰhami le a hmanmi an si zungzal lai, ti duhnak cu a si lo. Nain, Thiang Thlarau hruainak in **nangmah** lei he **Pathian** lei he i bawm in khiahmi a si, ti na hngalhnak nih hnangamnak an pek deuh hrimhrim ko lai. Cun, cu ti na tuahnak nih hngalhnak an chap lai. Biakhiahnak tuah khawh na zuam i, thlacamnak in Pathian na kawl i, na lungthin dihlak in amah na bochan tikah, na zumhnak zong a Ჰhang ve lai. Na hung Ჰhawng deuh lai i hmailei ah biakhiahnak Ჰha na tuah kho deuh lai. A donghnak ah, cu ti Pathian hngatchan in biakhiahnak tuah na zuamnak nih Pathian lei ah an Ჰhanter chin lai i Thlarau hruaimi hruaitu upa dirhmun in Pathian rian na Ჰuannak ah na thilti khawhnak zong a karh-ḣhang lai.

Thlaraulei Biatak 3

**Na tonmi temhinnak hmangin Pathian nih
na ziaza a ser lainak, na zumhnak a ṭhawnter
lainak le le ruahchan an ngeihter ṭhan lainak
kha i ruchan ko...**

Hi inn chung hin zei tik ah dah ka chuah khawh te hnga? Zei tik ah dah a hlan ka um kel te khan ka um than khawh te hnga?

Atu hi America ram ah zatuak minung 95 cu in chung lawng ah um dingin nawlpek an si. Vawilei cung dihlak in chim ahcun, leng ah chuah ter loin innchung erhmi hi minung sing thong tampi an si. Mi cheukhat ca ah cun a har lo. Inn ah i dinh cu a nuam ko nain, mi tam deuh ca ah cun, zawtnak a karh chin lengmang an hmuh tikah, lungre theihnak nih a nenh chin lengmang hna. Innchung ah caan saupi um i rian ngei loin um lan lai zong an phang. Zei dah kan ton rih lai, ti an ruah ah an lungre a thei, an si a vang chin lengmang. A faak khunmi cu, zawtnak rungrul nih a phanh cangmi minung million 2.5 chungah, 160,000 cu caan rau lo ah an nunnak a liam cang.

Hi bantuk caan ah hin Khrihfa hna nih zei dah kan ruah awk, kan tem awk le kan tuah awk a si?

Paul nih cun, harnak tampi a ton hnuah, “Atu ah thil pathum an taang. Cu hna cu zumhnak, ruahchannak le dawtnak an si i cu hna lakah a ngan bik cu dawtnak a si” a ti (1 Kor. 13:13). Atu ah hin kan zumhnak zei dah a lawh? Khuazei in dah ruahchannak kan hmuh khawh lai? Khuazei ah dah dawtnak a um?

Atu lio ka hmuhmi thil cungah kaa lawm taktak. COVID-19 dohnak ah a cawlcangmi ka hmuh hnanak nih a ka lawmhter. Sii lei thiamsang hna, hlathlainak a tuahtu hna, rel cawk lo a lam kip in a cawlcangmi hna le, mah nunnak hmanh humhaak loin midang ca ah a tekcawl mi hna ka hmuh hnanak nih ka lung a ka tawngħ hringħran. Cu pinah, zuk suai thiam pawl, music thiam pawl le biazai phan thiam pawl si hna seh, mirum pawl le miharsa pawl i an zawnruahnak le an nunsiañnak nih siseh, mi tampi hna an ḥatnak le an khuaruah khawhnak ka hmuh tikah ka lung a tling tuk i thazaang zong ka la ngaingai.

Cu bantuk ṭhiamṭhiam in, a ḥa lei in khua a ruat khomi hna zong an um. An pum cu innchung ah hren a si nain, an lungthin le an ruahnak cu hren khawh a si lo. An tonmi poh kha caanṭha (opportunity) in an hmuh khawh i a si khawh chung sullam ngei in hman an i zuam. Chungkhar caan pek deuh khawhnak caanṭha ah an hman. Thil thar ruah le hla ngaihnak caanṭha ah an hman. Dai tein i dinhnak caanṭha ah an hman. Carel le khuaruahnak caanṭha ah an hman. Lam hla lam nai um an chungkhat hna le an hawikom hna he i pehtlaihnak le an sinah Khrih dawtnak langhternak caanṭha ah an hman.

*France ram, Chartres Biakinn Chaklei Kutka cung i Job
intuarnak hmanthlak*

Asinain, thil tampi ruangah, a ṭha lei in khua a ruat kho lomi zong um ve a si. Coronavirus nih a phanhmi hna, leng ah chuahter lomi hna le, zung kharpiakmi hna ca ah fahnak, ṭihnak, thinphannak le sunghnak tampi a um. Mi cheukhat pawl cu, ruah lo pi ah fale nih zawt taak le thih taakmi Job bantuk in an i hmu. Job nih a rak tuah khawhmi cu vawlei par ah ṭhut i Pathian sinah mitthli he ṭah lawng kha a rak si ko. Cu bantuk cun an tem ve. Atu ah, vawleicung minung tampi hna zong an dawtmi hna nih ruah lo pi ah an thih taak hna, asiloah an nunnak le an nun pawcawmnak kha innchung ah khumh piak an si. Cu ti cun an um ko i an tonmi fahnak a sullam le a ruang zong an hngal kho lo; zei nih a phanh hna zong an hngal lo i zamnak hmun zong hngal lo in an um.

Cu bantuk thil sining chung i kan um tikah, a tha lei in hmuh khawh kan i zuam sek ko nain a si kho tawn lo i hmailei ca ruahchannak zong a um kho ti lo. Asinain, cu cu a poimi a si lo. “Pathian zumh” timi cu a zungzal in thawn le hnangam theng hi a si lo. Zumhnak cu, thil a cangmi cung i a cawlcang colhmi hna le a tha lei lawng in khua a ruat khomi hna ca lawng zongah a si lo. “Zumhnak” timi ah hin, ka derthawm tuk lio caan zongah amah nih a kutnem in a ka tlaih ko, ti i amah i bochan hi a tel.

Ruahchannak a um ko.

Thlaraulei Biatak 3: Na tonmitemhinnakhmangin Pathian nih na ziaza a ser lainak, na zumhnak a thawnter lainak le ruahchan an ngeihter than lainak kha i ruchan ko. (Rom 5:3-5; 8:28-29; 2 Kor 1:8-9; Lam 3:22-24)

Rom Cakuat chungah hin, minung nih harnak kan tonmi kong ah Pathian nih a tuahmi a si maw si lo, timi lei khel in Paul nih fianternak a tuah lo. Nain, Pathian cu kan harnak chungin thiltha chuahpi ding ah rian a tuan ko, ti hi biapi in a chim.

*Cun harnak kan inmi zongah hin kan i lawm ko,
zeicahtiah harnak nih cun in khawhnak kha a kan
ngeihter i inkhawhnak nih cun ziaza a kan ngeihter
i ziaza nih cun ruahchannak kha a kan ngeihter;
ruahchannak nih cun a kan deuh lo, zeicahtiah a kan
peksi Thiang Thlarau thawngin kan lung chungah
Pathian nih a dawtnak cu a toih in a kan toih.*

(Rom 5:3-5)

Paul nih fiang tein a hngalhmi cu, harnak kan in tikah, bawmhhal in Pathian kan fuh, asinain kan fahnak a dam hlei lo tikah, kan hnabei a dong, kan thin a phang i zumhnak zong kan kaltaak hnik tawn, ti hi a si. Asinain, cu bantuk lung der lio caan te ah mi tampi cu Pathian nih khuaruahhar in a kan tawng. Kan i ruah lo pi in lungdaihnak kan hmu. Kan naih i a ummi hna nih zawnruahnak an langhtermi hmangin Pathian nih ruah lo pi in a dawtnak a kan theihter than. Kan nunnak a temtawntu sualnak hnon khawhnak ding ah Pathian nih ruah lo pi in lungthawhnak le thazaang a kan pek than. Ruahchannak a um ti lo, kan ti lio ah thil pakhatkhat asiloah mi pakhatkhat thawng in ruah lo pi in thil tha le thil dawh kan hmu kho than tawn.

Cu bantuk Pathian sin in khuaruahhar thil kan hmuh thannak nih amah kan zumhnak a hun thangh than. Harnak chungah lungsau tein um khawhnak zong a thang. Pathian thatnak he kan i tonnak nih kan ziazza zong a sersiam i a thawnter than. Thlaraulei kan thazaang zong aa tharchuah. Pathian nih a kan dawtnak kha a thar in kan fiang than. Kanmah hmangin Pathian nih a dawtnak a langhter zong kan hmuh than i nunnak nih aa tinhmi, a sullam le lawmhnak zong a thar in kan tem khawh than. Cu tikah, ruah lo pi bantuk in ruachannak zong a hung tho than ve. Kan fahnak a damter ruang le harnak chungin a kan chuah ruangah si loin, fahnak le harnak chung zongah Pathian dawtnak le zawnruahnak hmu kho ding in Thiang Thlarau nih kan mit a fimter caah a si. A sung kan pek cang lai, kan ti lio ah—asiloah a sung kan pek cang hnuah—Pathian nih a kan tawng than.

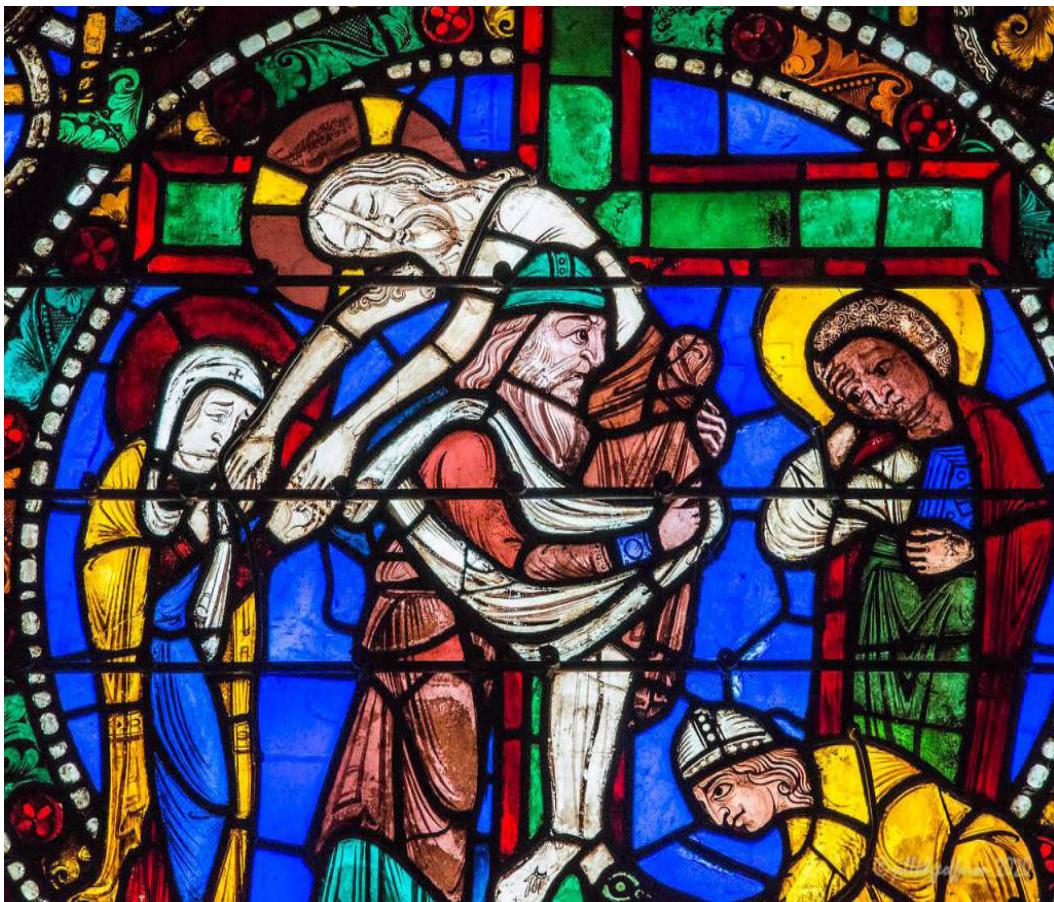
Harnak chung i kan um lio zongah, Thiang Thlarau cu kan chungah rian a tuan bantukin, Pathian nih a kan kaltaak lo zia kha kan lung a pem than. Muihnak horkuang chung kan um lio caan ah fuhpanh ding kan hngalh than. Israel mi hna cu BC 586 ah Babilonmi hna nih sal ah an tlaih

hna i an biakinn (Jerusalem Temple) an hrawh piak hna. Cu tikah, an sualnak i phuang in lungthin kekkuai in an ṭap. Kannih zong cu bantuk cu kan si ve kho ko. Asinain, profet Jeremiah nih Israel mi hna sin i a chimmi bia hi kannih zong kan i hrawm kho ve:

Bawipa dawtnak a fekmi cu a dong hrimhrim lai lo, a zaangfahnak zong a cat lai lo;

Zing fate in an thar lengmang, zumhtlak a sinak cu a lianngan hringhran. Ka ngeihmi dihlak cu BAWIPA hi a si ko, ka ti; Cucaah amah cu lungsau in ka ngan ko lai.

(Tahnak Hla 3:22-24, NIV)

*Lungkuai in Mary le Johan nih vailamcung Jesuh
Khrih ruak an laak lio*

Thlaraulei Nunnak Caah

Atu ah hnabei donghnak, ruahchannak ngeihlonak le t̄ihphannak nih na nunnak a chilh maw? Asiloah, na chungkhar ah maw, na hawile lakah maw, cu bantuk in a ummi an um maw? Nangmah na thawn ko hmanh ah, a dermi an um lai a fiang ko. Vawleicung nun hi na ca ah a har tuk ko lai, sihmanhsehlaw ruahchannak a um ko. Atu i na hmuh khawhmi le na tonmi nak in a ngan deuh tukmi thil a um ko rih. Atu ah, fahnak le harnak chungin Pathian nih an chuah lo kho, asinain cu cu Pathian aa dawngkhang lo (irrelevant) bia a si lo. A taktak ahcun na

derthawm na hngalh lio caan thengte ah hin Pathian nih na nunnak chungah thil̄ha a chuahpi khawh.

Minung le sermi thil vialte nih fahnak kan ton i kan ca ah a har tuk i zeitinin thla kan cam lai hmanh kan hngalh lo lio ah, Paul nih ruahchannak kong hi ti hin a chim:

Pathian nih hin, amah a dawmi hna caah le amah nih aa tinhmi ning in a kawlmi hna ca ah cun, zeizong vialte hi a Ჰha lei ah a serpiak ko hna ti kha kan hngalh. Pathian nih a thim ciami hna cu a Fapa bantuk kha an si naklai, a dang tein a thleidan hna, cu cu unau rual tampi lakah a Fapa cu an upa bik a si nakhnga caah a si.

(Rom 8:28-29)

“A Ჰha lei in a ser piak ko hna” a ti. Hi zawn ah “a Ჰha” timi hi zei khi dah a chim duhmi a si?

“A Ჰha” a timi cu na halmi ngandamnak le chawva tibantuk pek khi chim duhmi a si lo. “A Ჰha” a timi cu harnak na tonmi hmangin Pathian nih an tuah piak ding, a Ჰha bikmi tu khi a chim duhmi a si. Harnak na tonmi hmangin Pathian nih Jesuh Khrih lo chin lengmang in an sersiam khawh i zumhnak, ruahchannak le dawtnak ngei chin lengmang in an Ჰhanter lai, ti tu hi “a Ჰha” a timi cu a si.

Harnak le fahnak in lio caan ah duh bikmi cu, cu harnak le fahnak chungin luat bak kha a si ko. Kei zong cu cu ka duh bik ve ko. Asinain, aho hmanh nih Pathian nih a tuah dingmi le a tuah lo dingmi kan hngal kho lo. Hi bantuk a fiang lomi sining chung na um lioah Pathian na fuhpanh maw? Keimah duhning si loin, Pathian nih amah duhning in rian a Ჰuan lai i ka temhinnak chungin amah nih a Ჰha tiah a ruahmi a tuah ko lai, tiah na ruahchan kho maw? Cu te cu kan zumhnak cu a si. Cu te cu kan ruahchannak cu a si.

*Jesuh nih mitcawpa a damter lio (Johan 9), Chartres
Cathedral, France*

Thlaraulei Biatak 4

**Khrih temhinnak le sunparnak i hrawm ding
in i ruahchan ko...**

*Jesuh nih vailamtung a put lio, Chartres Cathedral,
France*

Vawleicung hmun tampi ah Khrihfa hna cu an zumhnak ruangah harnak an tong. A nem deuh a tong na, a faak deuh a tong na an si. Zatlangbu chungah hnon le pheo a tongmi zong an tampi. Zeimawcaan ah cun, faakpi in doh an tong: an si lo ningin sual an puh hna; an huat hna; an ral hna; pum ningcang lo in tuahnak (abuse) phun tampi an tong i thah tiang zong an tong. Cu bantuk temhin cu aho hmanh nih kan duhmi a si lo. Asinain, chan khat hnu chan khat Khrihfa pawl an sining zoh tikah, Khrih temhinnak i hrawm cu caanṭha (privilege) bantuk in an rak ruah zungzalmi a si. Temhinnak (suffering) hi an rak i ruahchan chihmi hrimhrim a si ko.

Asinain, kan ca ah thawngṭha cu hi hi a si: Khrih temhinnak kan i hrawm bantuk in a sunparnak zong kan i hrawm ve lai.

Thlaraulei Biatak 4: Khrih temhinnak le sunparnak i hrawm ding in i ruahchan ko. (Rom 8:14-18, 29-30; Fili 2:5-8; Luk 22:42-44; Heb 5:7; 12:1-2)

Pathian fale hna cu Khrih temhinnak an i hrawm

Baibal chungah hin, harnak va ing uh (asiloah) Khrih temhinnak va i hrawm uh, ti fialnak (command) a um lo. Zumhtlak in Jesuh Khrih a zultu hna nih cun harnak in ding hi kan i ruahchan chih ding a si, ti tu hi Paul tepawl an dirhmun cu a si. Tahchunhnak ah, Rom khuami hna sin ah hi ti hin a ṭial:

Pathian Thlarau nih a hruaimi hna cu Pathian fale an si... Kannih cu Pathian rocotu kan si, Khrih roco-hawi kan si; zeicahtiah Khrih temhinnak kha kan i hrawm ahcun a sunparnak zong kan i hrawm ve lai.

(Rom 8:14, 17)

Filipi khuami hna sinah Jesuh i zohchunh ding (role-model) a sinak zong hi ti hin a ṭial:

Nan lungput cu Khrih nih a rak ngeihmi lungput kha si seh: Pathian sinak kha a ngeih zungzalmi a si ko nain hramhram in Pathian tluk si awk kha cuh awk ah a rel lo. Amah lungtho te tu in cu vialte cu a hlawt dih i sal sinak tu kha aa lak; Minung bantuk ah a cang i minung mui in a lang; Mitoi ah aa dor i nawlngthiinhak lam kha thih tiang in a zulh—vailam cung thiinhak hmanh kha.

(Fili 2:5-8)

Hi Cathiang nih hin temhinnak va kawl kha a kan fialmi a si lo. Jesuh zulh ding i a kan auhnak tu a si. Amah cung

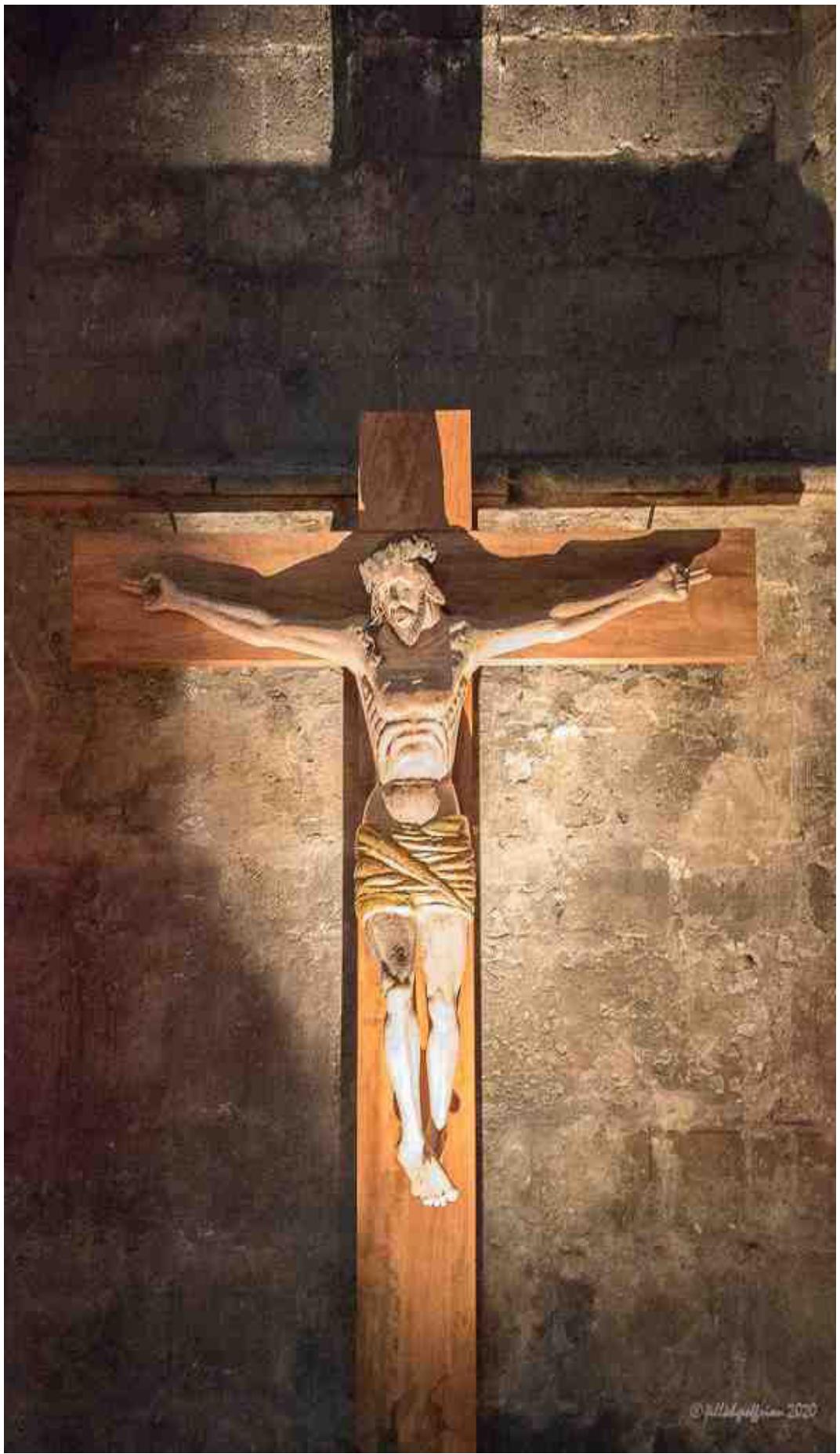
zumhtlak kan sinak nih harnak aa sawm chih. Zei ruang ah? “Pathian, nangmah duh bang si ko seh,” kan ti tikah, a man a um tawn (*there is often a cost*). “Tukforhnak, kal ko,” kan titikah, kanmah duhmi kan tlohl. Thianhlimnak le nunthiannak kan i thim tikah, nuamhnak le hnangamnak ah kan hman tawnmi thil hna nih an kan kaltaak. Khrih le a thawngtha ca i kan i pek tikah, pumpak in siseh, kan chungkhar in siseh, thawi (sacrifice) a haumi a um. Khrih chung i fek tein kan dir tikah, zumlotu hna sinin ralnak, hnonnak, pheonak le cu nak in a faak deuhmi a dangdang zong kan ton a hau tawn.

Pathian duhnak ca i i pek man (the costs) cu Jesuh nih fiang tein a hngalh. Cu ruangah, “zultu si man” kha fiang tein a chimh hna:

*“Ahohmanh nih zulh nan ka duh ahcun mah
zawnruahnak kha nan ngol lai i nifate in nan vailam
kha nan i put lai i nan ka zulh lai. Zeicahtiah mah
himnak lawng a ruatmi cu a nunnak kha a sung lai
sihmanhsehlaw keimah ruangah a nunnak a sungmi cu
khamhnak kha a hmu lai...” tiah a ti.*

(Luk 9:23-24)

Zultu hmasa hna bantuk in Jerusalem lei kalnak lam ah Jesuh cu kan zul kho lo i; vailamcung ah amah he kan thiți kho lo. Jesuh zong nih cu cu a kan halmi a si lo. Nunnak a phanhpitu lam cung ah amah zulh tu hi a kan halmi cu a si. Vawlei thil tlaihchan in kanmah nun nuamhnak lam lawng kan zulh tawnmi kha hlaw in kan nunnak laifang ah amah tu chiah i amah le a thawngtha ca ah i pumpe ding in a kan cawnpiak. Cu a kan kawhnak chung ah temhinnak aa tel zong kha cohlan khawh ding a kan cawnpiak. Cu ti Khrih ca ah kan nunnak a sunghnak (losing) in khamhnak cu kan hmuh lai.

© Billie Giffen 2020

Gethsemane Dum chungah Jesuh cu hi ti hin thla a cam:

“Ka Pa, na hna a tlak ahcun hi hrai hi ka ṭhial piak ko. Sihmanhsehlaw keimah nawl si loin nangmah nawl si ko seh” tiah a ti. (Vancung in vancungmi pakhat a sin ah a rung lang i a rung hnemh. Lungthin faak ngaingai in faak chinchin in thla a cam i a thlan cu vawlei ah thi dor bantuk in a tla.)

(Luk 22:42-44)

Cu thlacamnak kong cu Hebru Cakuat a ṭialtu nih hi ti hin a fianter:

Vawlei cung a um lioah, Jesuh nih thihnak in a khamh khotu Pahtian sinah aihamnak le mitthli he thlacamnak le nawlnak kha a tuah. Amah cu a lung a nemmi le Pathian sinah aa pemi a si caah Pathian nih a theih.

(Heb 5:7)

A sullam zei dah a si? Zei tin dah Hebru Cakuat ṭialtu nih, Jesuh thlacamnak cu Pathian nih a theihpiak, a ti khawh? Kan hngalh dih bantuk in, Gethsemane Dum chungin a chuah suimilam zeimawzat hnuah vailamcung ah an thah. A Pa Pathian nih thihnak chungin a khamh lo; a tlawm bik ah, hremnak le fahnak chungin a khamh lo. Phun dang in chim ahcun, vawlei minung hna lakah zumhnak in a khatmi, zumhawktlak bik cem a si i Pathian Fapa zong a simi Jesuh kha luat duh ah faak pi in thla a rak cam nain, fahnak le thihnak in luatter a rak si lo. Zei ruang ah?

*Gethsemane Dum chungah Jesuh thla a cam lio,
Chartres Cathedral, France*

Luatter a rak si lonak a ruang cu, luatter kha Pathian duhnak a rak si lo caah a si ko. Vawlei khamhnak ding ah a Fapa thih ding kha Pathian nih a rak i thim cangmi a si. Jesuh luatter nak in vawlei khamh kha Pathian ca ah a biapi deuhmi a rak si.

Jesuh nih a Pa nawl a ngaih caah kha temhinnak lam kha a rak cohlan i a rak zulh. Pathian duhnak ah khan a rak i pe. Kha te kha “Pathian nih a theihpiakmi” cu a

si. Hneksaknak caan-har chung a um lioah, Pathian nih a kawhauhnak a tlamtlinh khawh nakhnga a herhmi kha Pathian nih a pek. A thlacamnak kha a lak a rak si lo. Harnak chungin luatter ding a thlacamnak cu a let lo, nain cu harnak ton khawhnak thazaang tu a pek.

A sunparnak kan i hrawm lai

Vawlei nunnak a dih tik le kan harnak vialte zong a dih tikah, Pathian khamhnak tling cu Khrih he kan co te lai. Pathian Thlarau nih a hruaimi a fale taktak kan si bantukin, cu caan cu sunparnak kan co caan a si lai. Paul nih a chim cang:

Atu caan i kan inmi temhinnak hi cu hmailei ikan sin i phuan a si te laimi sunparnak he cuntauhchunh awktlak ah ka rel lo.

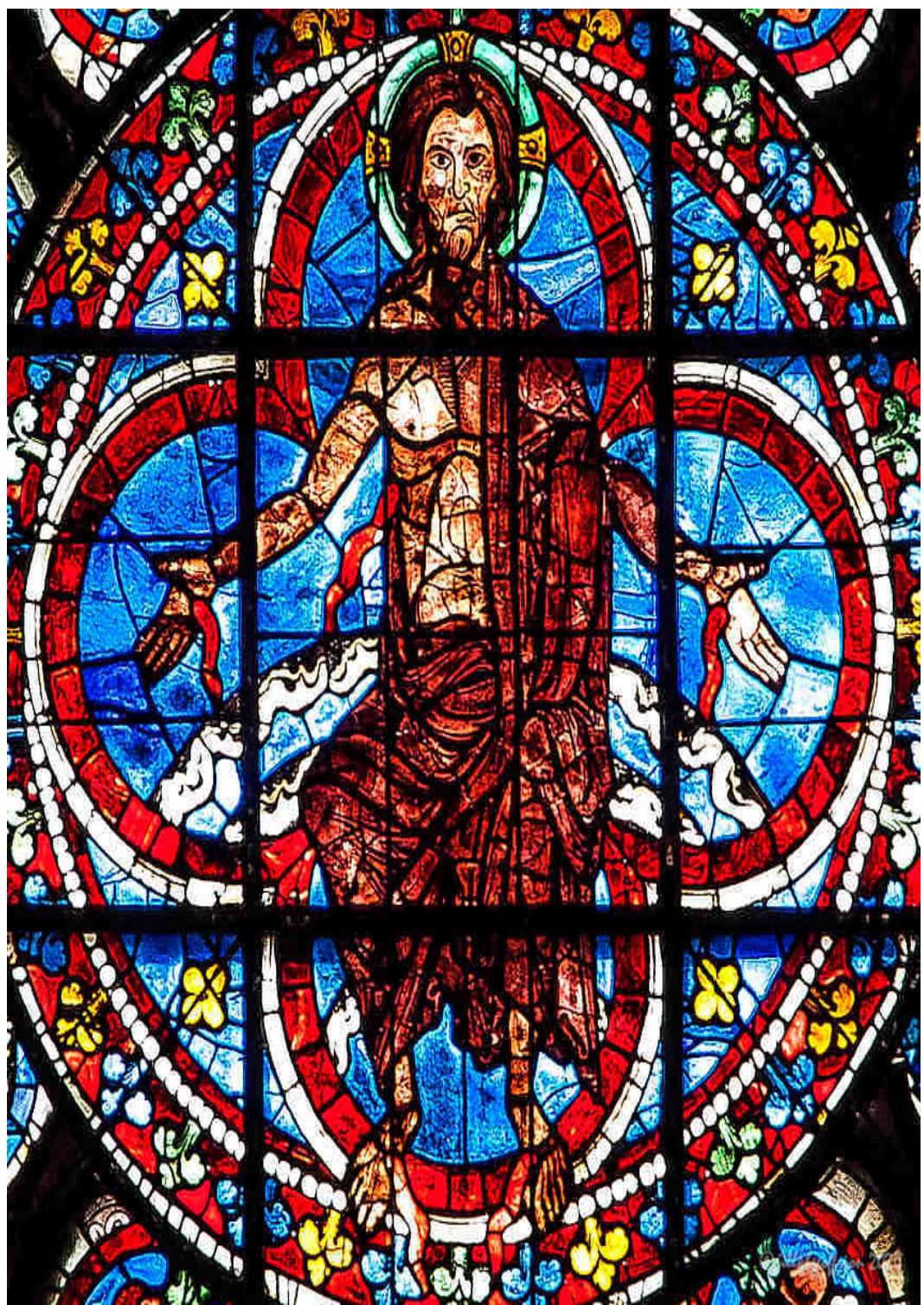
(Rom 8:18)

Cu sunparnak cu kan phutmi a si lo i kanmah tein kan i pek khawhmi zong a si lo. Kan sunparnak cu kan chungah Pathian nih a sunparnak a phuanmi chung chuak a si lai. Pathian nih a vel thawngin a fale ah a kan ser. Jesuh Khrih zumh khawhnak zong a kan pek. Nifatin vailam i put khawhnak zong a kan pek. A Thlarau nih a kan cawnpiak, ṭhawnnak a kan pek i, a kan hruai. A vel thawng ṭhiamṭhiam in, Pathian le Jesuh sinah, “Na duh bantuk in si ko seh,” ti khawhnak a kan pek i Khrih fahnak le temhinnak i hrawm khawh ṭhawnnak zong kan ngei. Kan chungah rian a ṭuannak thawngin, Pa, Fapa le Thiang Thlarau cu sunparnak pek an si i, cu sunparnak cu kannih zong nih kan co ve. Cucaah, Paul nih cun hi ti hin a ti:

*Pathian nih a thim ciами hna cu a Fapa bantuk kha an
si naklai,*

*a dang tein a thleidan hna, cu cu unau rual tampi
lak ah a Fapa cu an upa bik a si nakhnga ca ah a si.
Cucaah a thleidanmi hna cu Pathian nih a kawh hna i a
kawhmi hna cu Amah he khan a remter hna; cun amah
he a remtermi hna cu a sunparnak zong kha a hrawmh
hna.*

(Rom 8:29-30)

Thlaraulei Nunnak Caah

Chartres Biakinn thlalangawng pakhat cungah vancungkhua biaceih-bawi ʈhutdan cung i Jesuh Khrih a ʈhut lio zuk an suai. Cu cu kan zoh ah zei dah kan hmu? Bawīhutdan cung i a ʈumi pum (sunparnak pek cangmi pum) cu zei dah a lawh? Țha tein zoh ahcun, thir in an khenhchihnak a kut hma, feizum in an chunhnak a hnak awng le an tuknak hma vialte chung in thi a luan cuahmah khi hmu khawh a si. Khrih thletmi thisen nih vawlei sualnak a khuh, timi hi tling tein kan fiang kho lo men lai. Nain, a fiangmi cu: sualphawt ding bak kan si ko, nain ngaihthiam kan si lai. Dantatnak kan i ruahchan ko, nain kan biaceihtu nih amah le amah aa thawimi Khamhtu dirhmun (as a self-sacrificing Savior) in a kan don lai.

A cung hmanhlak khi ʈha tein zoh rih hmanh. Jesuh nih a zapei a samh khi na hmu lai. Vancungkhua ah an don te lainak langhter duhnak a si. Aa hliamkhuainak hma nih na sualnak man a pek cangnak a langhter. Pa Pathian nih dawt tukmi na si. A sunglawi tukmi a Fapa Jesuh Khrih muisam keng chin lengmang dingin an sersiam. Pathian fa taktak na si i, atu ah hin na chungah Thiang Thlarau rian a ʈuan lio ko; amah nih cun an hruai lai, lam an hmuhsak lai, caanhar chung na um lioah an hnemh lai i thazaang an pek lai. Cu ti cun, ni khatkhat ah vancungkhua na phanh tikah cun Khrih sunparnak kha na hrawm te lai.

Aho hmanh nih zumhnak ruangah temhin cu kan duh lo. Sihmanhsehlaw, zumhtlak tein Jesuh zulh ruangah temhin ding a si ahcun, nang zei lam dah na thim hnga? Jesuh cu lam le biatak le nunnak a si. Amah cu na Bawipa le na Khamhtu a si. Hebru Cakuat a ʈialtu forhfialnak bia hi ruat ʈhan hmanh:

*Hi tluk in vanrang zat in a tammi tehte bu nih khan
kannih cu an kan kulh.*

*Cucaah cun lam a kan dawntu thil pohpoh le kan
tlaihchan pengmi sualnak vialte kha hlaw hna u sih law
kan hmai i chiahmi tlikzuamnak ah khan i zuam u sih.*

*Jesuh kha fek tein i zoh chih u sih, amah cung ah cun
kan zumhnak cu a hramthok in a dongh tiang a um.
Hmailei lunglawmhnak aa ruachanmi ruangah khan
vailam cung i thih ningzahnak cu zeihmanh ah a rel lo i
atu cu Pathian bawithutdan orhlei kam ah khan a hung
þhu cang.*

(Heb 12:1-2)

Þihnak le temhinnak na ton khawh nakhnga, zumhnak le zumhtlaksinak lam na zulh zungzal khawh nakhnga le, na nunnak ca ah Pathian nih a'n duh piakmi a tlin khawh nakhnga, Pathian nih na herhmi vel le thazaang in pe ko seh.

Thlaraulei Biatak 5

**Hngal zungzal—zeihmanh nih Pathian dawtnak
he a'n ṭhen kho lo...**

Inya Lake, Yangon, Myanmar

Atu hrawng cu vawi dang bantuk in tha tein kaa hngilh khawh lo zaan a tam. Zaantim ah ka hrio a tam. Zeimawcaan kaa hngilh lo cu ka mang a chiat ruangah a si. Asinain, a tam deuh cu raltuknak le rawlțamnak a temtuarmi hna kong ruah loin ka um khawh lo ruangah a si. Kan hnu zarh i dei lei kaa hlauh cu biatak in ka tha a dih i ka si a vang. Zei ti um awk ka hngal lo. Thla cam tuah lang ka ti; it than tuah lang ka ti; ih ti lo lawlaw in ka um ah a tha deuh hnga ma ka ti, nain thawh le ka zuam kho fawn lo.

Atu tiang kan țiial cangmi capar pawl ah harnak chung kan

um lio caan ah ruahchannak a umnak kong kha papek in kan chim cang. Khrihfa hmuhning in cun, harnak chung zongah thazaang laak khawhnak a ruang tampi kan ngei taktak ko. Kan chim cang bangin, harnak chungah Pathian nih a kan hruai nakhnga, ziaza le ruahchannak a kan pek nakhnga, asiloah midang bawmtu ding ah a kan hman nakhnga kan i ruahchan khawh ko.

Asinain, na tonmi harnak a muih tuk tikah tah zei dah na tuah? Phun dang in chim ahcun, na temhinnak chungin zei thil̄ha hmanh na hmuh khawh lo caah ah tah? Sunghnak le fahnak rumro ton rih ding na si na hngalh ah tah? Asiloah, thazaang na ngeih ti lo zong na hngalh tikah tah? Zei dah na tuah? Zei tin dah na um?

Thlaraulei Biatak 5: Hngal zungzal—Zeihmanh nih Pathian dawtnak he a'n then kho lo. (Heb 2:18; 13:5; Rom 8:19-28, 38-39)

“Zei tik hmanh ah kan kaltaak hna lai lo, zei tik hmanh ah ka'n hlaw hna lai lo,” tiah BAWIPA nih a ti.

(Heb 13:5)

Hi Baibal cang hi Pathian umpinak le cawmkennak biakam lei hoih in hrilhfiah a si tawn. A dik ko. Cu cu kan hngalh ruangah harnak chung zongah hnangam in kan um khawh hi a si i, herhbau in kan um caan zong ah thlacamnak in Pathian kan fuhpanh khawh hi a si.

Khat lei ah, Pathian umpinak biakam hi vawlei kan nun chung harnak kan ton caan ca lawng ah si loin hmailei caan saupi ca tiang zong sullam a ngeimi a si hi philh lo ding ah a biapi ngaingai. Lamkaltu Paul nih cun, Sermi thil vialte hi vawlei khamhnak caan hngak in an hrum an ai; cu ve bantuk in, kannih zong hi fahnak, thutnak le

rawhralhnak chungin kan pum a ningpi in luatter a si lai ni cu ngangngan ngai in kan hngak ve, a ti (Rom 8:19-23).

Phun dang deuh in chim ahcun, kan i ruahchanmi luatnak (relief) kan hmuh khawh nakhnga vanram kan hngah zong a herh ve tawn ko. Paul nih a chim bantuk in, cu cu Khrihfa ruahchannak sullam cu a si:

*Zeicahtiah ruahchannak in pei khamh kan si cu.
Sihmanhsehlaw hmuh cangmi ruahchannak cu
ruahchannak taktak a si lo. Aho nih dah an hmuh
cangmi cu an i ruahchan bal? Asinain, kan hmuh rih
lomi kan i ruachan ahcun, cu cu lungsau tein kan
hngah.*

(Rom 8:24-25)

Paul hmuhning ahcun, Pathian nih vawleicung kan nunnak zei tluk in dah a ທatter khawh, ti hi Khrihfa zumhnak ah a biapi bik a si lo. Kan ngeihmi lakah a sunglawi bik cu, a kan Khamhtu le kan Bawipa Jesuh Khrih hmang in kan sinah a rami, vancungkhua um kan Pa, zeizong Sertu, he a hmun zungzalmi pehtlaihnak kan ngeihmi tu hi a si. Cu Pathian he kan i pehtlaihnak dawtnak hri (bond of love) a him chung poh cu, hi vawlei kan nunnak ah zei bantuk thiltha lo a tlun zongah kan him ko. Pathian he kan i pehtlaihnak cu ahohmanh nih laakpiak khawh lo (hrawh khawh lo) tiang in fek i zungzal tiangin a hmunmi, khuaruahhar pehtlaihnak a si. A vel thawng in le a vel in a tuahmi kan zumhnak ruangah muihnak nih a khuhmi ni le caan chung zongah hmailei ah a kan kalpi khotu a sunglawimi le a himmi ruahchannak kan ngei kho.

“Cucaah, aho nih dah Khrih dawtnak he cun a kan ຖen khawh lai? Harnak nih maw, temhinnak nih maw, hremnak nih maw, rawlṭamnak nih maw, pamnak nih maw, thil ຖihnung nih maw, thihnak nih maw, zeital nih an kan ຖen kho hnga maw?” (Rom 8:35). A lehnak cu: Ahohmanh nih Khrih dawtnak he cun an kan ຖen kho lai

lo; zei thil hmanh nih Khrih dawtnak he cun a kan then kho lai lo.

Zeicahtiah a kan dawtnak he cun zeihmanh nih a kan then kho lo ti kha fiang tein ka hngalh: thihak nih siseh, nunnak nih siseh, vancung i a ummi vanmi nih si hna seh, uktu le thawnnak nih si hna seh, atu caan nih siseh, hmailei caan nih siseh, cunglei vawlei nih siseh, tanglei vawlei nih hin siseh, an kan then kho lai lo—kan Bawipa Khrih Jesuh thawng in kan ta a simi Pathian dawtnak he a kan then khotu ding cu sermi thil dihlak ah hin zeihmanh a um lo.

(Rom 8: 38-39)

Thlacamnak Hmual

Nai zarh i hngilh than zuam lo le thawh zuam loin ka um cu a har tak tak. Thawh ding ah lunghawhnak (motivation) ka ngeih khawh lo lio ah, Salm 61 le 62 chung thlacamnak kha ka lung ah atu le atu a hung chuak. “*Bawipa, himnak hmun ah ka kalpi tuah, nangmah cu keimah nakin a sang deuhmi lungpi na si.*” Lungrethei le ngaihchia in ka um caan poh ah a ka bawmtu bik cu, thlacamnak in Pathian fuhpanh hi a si. Cam ding bia tampi ka ngei lo. Ka ruahnak le ka thinlung chungah a um tung nain keimah tein ka tuah khawh lomi kong kha ka nolh lengmang i si ko. Phun dang cun, ka lunghin dihlak tu kha Pathian sinah ka bungh.

Hi bantuk caan ah hin, ka duhmi a tlin nakhnga ca ah si loin, hnangamnak le thazaang thar ka hmuh nakhnga asiloah lawmhnak ka hmuh than khawh nakhnga ca tu ka hal. Cun ka thlacamnak cu a ka leh ko. Asinain, a ka let colh zungzal lo. Dai tein ka um i Thiang Thlarau aw ka ngaih tikah bawmhnnak a ra. Ka lung chungah Thiang Thlarau nih rian a tuanning in Bible ka rel, ka tho i leng ah kaa chawk, ka hawi tha pakhat khat ka ton, a ka dawtu pakhat pakhat bia ka va ruah, asiloah keimah dawtnak le bawmhnnak a herhmi mi pakhat khat kong ka ruat.

Asiloah, Thiang Thlarau nih daihnak le lawmhnak a ka pek ḥan lai kha hngak in kan ngaihchiatnak kha kaa thutpi ko.

Angels Landing, Zion National Park, Utah, USA

Hmailei kan nunnak kan pek i atu vawlei kan nun chungah a temhinnak zong kan i hrawmmi Jesuh Khrih cu, hneksaknak caanhar chung kan um lioah lungdaih hnangamnak a kan pe khotu a si.

Amah hrimhrim nih khan tukforhnak le temhinnak kha a rak in cang caah tukforhnak a ingmi kha a bawmh khawh hna.

(Heb 2:18)

Thlacam awk kan hngalh lo lio caan ah, Khrih Thlarau cu kan ca ah thla a cam. Paul nih hi ti hin a ti:

Cu bantuk ɗhiamɗhiam cun, a der ngaingaimi kan si caah, Thlarau zong cu kanmah bawmh awk ah khan a ra. Zeiti hin dah thla kan cam awk a si ti hmanh kan hngalh lo caah bia in chim khawh lomi hram-ainak in Thlarau nih Pathian cu a kan nawlpiak. Thlarau nih cun Pathian cu a mi hna aiawh le amah Pathian duhning khan a nawl caah, minung lungchung a hmutu Pathian nih cun Thlarau ruahnak cu zeidah a si ti kha a hngalh.

(Rom 8:26-27)

Thlaraulei Nunnak Caah

Harnak ruangah, thawh i hmailei kal khawhnak thazaang le lungthawhnak na ngeih lo caan ah zei dah na tuah? Atu ah, COVID-19 zong pehzulh in a karh cuahmah rih lio caan ah hin, ruahchannak ɗha he hmailei na kal khawh nakhnga zei tin dah Pathian na pehtlaih?

Na lung chung i a ummi kha Pathian sinah bungh ko. Thlarau in thlacam. Khrih cu nangmah he thla a cam i nangmah ca ah thla a cam bantuk in, nangmah lawng na si lo le ruahchannak ngei kho ti lo na si lo kha na hngalh than lai. Chim ding le hal ding bia na hngalh lo zongah, Thlarau nih na mitthli le phalang in na thaw na chuahmi le na chimmi (gasps and gasping) kha Pathian nih an duhpiakmi he aa tlakmi bia (requests) ah a thlen ko lai. Naa nuam zungzal theng lai lo, nain na thinlung umtuning (mood) cu aa thleng ko lai. Na harnak zong ningcang tein na tawlrel (cope) khawh than lai. Lung daihnak zong na hmuh than lai. Midang dawt khawhnak lunghin zong a sem than lai i lawmhnnak he naa naih than lai.

*Devil's Tower National Monument, Devil's Tower,
Wyoming*

A cung zuk khi tha tein zoh law khuaruat hmanh. Zei dah na hmuh? Na thinlung ah zei dah a um? Saam chung bia hi dai tein ruat hmanh (meditate):

Khuaruahhar vansang au in ka um lio ah, vawlei a donghnak hmun in nangmah cu kan auh. Keimah nak in a sang deuhmi lungpi sinah ka kalpi tuah... Amah lawnglawng hi a ka hupphengtu le a ka Khamhtu a si, amah cu ka ralhruang a si i ahohmanh nih an ka tei bal lai lo. Khamhnak ka hmuhmi le upatnak ka hmuhmi cu amah thawng lawnglawng in a si; Amah cu a thawngmi lungpi ka himnak a si.

*Ka mi hna, Pathian cu i bochan zungzal u! Amah cu
kan himnak a si caah nan harnak vialte kha chim dih u.
Selah*

(Salm 61:2; 62:2, 5-8)

Na tonmi harnak hna hi a donghnak an si rih lo. Khrih tu hi a donghnak cu a si. Bawipa dawtnak le umpinak nih hin vawlei harnak vialte hna le thihnak chungin an luatter lai lo, asinain a dawtnak baan cungah zungzal in zungzal tiang him tein an chiah khawh i an chiah taktak fawn lai.

*Thiang Thlarau thawnnak thawngin nan i
ruahchannak cu a than lengmang nakhnga,
ruahchannak hram Pahtian nih cun, amah nan
zumhnak thawngin lunglawmhnak le daihnak he in
khahter ko hna seh.*

(Rom 15:13)

Thlaraulei Biatak 6

**Na phannak cu Pathian kut ah na chiah caah
daihnak kha i ruahchan ko...**

Ka phannak hi zorchuk loin karhcho chin sehlaw a lo. Zaan zongah ᲃha tein ka hngilh kho hlei rih lo. Kan hnu zarh nili zaan cu, hngilh dok hngilh lo dok in khatlei khatlei ah ka her. Mang-cang hngal loin ka um. Cu lioah cun, pe 50 tluk hrawng a sangmi vanpang khi ka kehlei ah dir sehlaw ka lawhter. Cun ka orhlei ah ruahlopi ah a bauh khomi tidil nganpi khi um sehlaw ka lawhter. A khamnak pang cim sehlaw zei ka can lai kong ka ruat. A ka fenh hnga maw? thawchuah kho loin ka thi hnga maw? zei bantuk fahnak dah a ka pek hnga? ti bantuk ka ruat i ᲃihnak in ka khat. Kaa hngilh le kaa hlauh zong ka fiang lo, nain ka ᲃih tuk. Cu lio ahcun tidilpi a khamtu pang cu a bauh aa tim cang, nain i runven khawhnak lam ka hngal lo.

Cu bantuk tihphan caan ah cun lawmhnak le daihnak an lo dih. Ka ngakchiat lio ahcun tihphannak ka ton tikah ka kut-tin kaa seh tawn. Atu ahcun a si ti lo. Ka tih tuk ah ka con. Tihmi le phanmi ka ngeih tikah thil pakhat khat cungah ka thinlung le ka ruahnak fek tein ka bunh kho lo. Lung dam tein hawile he pehtlaih zong kaa harh tuk. Tluangtlam te le hmaipanh tein bia ka ruah kho hna lo. Zarh riat tluk inn chung lawngte ah kan um cang i kaa ziak leimi a lo cang, chungkhar ah tam deuh in caan ka hmang kho i kaa lawm, kaa nuam, ka ti lio ah khat lei ah tih-phannak nih ka nun a thihphaih. Tihphannak a ngan tuk caan le hmailei kong a fiang lomi sining chung um lio caan ah hin Pathian sinin zei dah kan i ruahchan khawh? Kan tihphannak a ngan tuk i tha tein cawlcang kho lo le si kan duhmi minung kan si khawh ti lo tikah Pathian nih kan ca ah zei dah a tuah khawh?

Thlaraulei Biatak 6: Na phannak cu Pathian kut ah na chiah ca ah daihnak kha i ruahchan ko.
(Filipi 4:6-7)

Zumtu hna zong hi kan zumhnak zei tluk in a thawn ko zongah tihphannak kan ngei kho, ti kong cu Paul nih fiang tein a chim. Asinain, khat leiah, tihphannak nih thongtla bantuk in a kan tuah nakhnga lo tihphan caan ah tuah ding (zulh ding) a chim chih. Cucu kan tuah ahcun, kan thinlung le kan ruahnak cu Pathian daihnak nih a himter ko lai. Tuah ding cu zei pawl dah an si?

Zei thil kong hmanh ah lungrethei in um hlah uh, asinain, thla nan camnak ah Bawipa cu nan herhmi kha hal u law nan hal tikah lunglawm tein hal zungzal u. Cun Pathian daihnak, minung hngalhnak a lonhtu nih cun

Khrih Jesuh chungah nan lungthin le nan ruahnak cu him tein a chiah lai.

(Fili 4:6-7)

Paul bia hi tha tein ruah ahcun thinphang in kan um caan ah tuah ding pawl thil pali hmuh khawh a si.

1. **Naa hngalh lengin phannak na ngeih khawh kha hngal.** Na chungah tihphannak a um a langhtertu thil tampi a um ko. Lungdernak, thluakbatnak, tihnak, tibantuk hi an i tel hnga. Cun, kan lungre a theihtertu thil kong lawngte ruah le zaan ah i hngilh khawh lo tibantuk pawl zong hi aa telmi an si. Cu cu, kan chungah tihphannak a um tikah, kan duh ah duh lo ah, ka nunnak a chunglei in kan tem tawnmi an si. Cucaah, tihphannak na ngeih tikah, a tih lo le a thinphang lo bantuk zongin i umter hlah. Phun dang cun, na tihphannak kha a sining tein cohlang ko. Tihphannak ka chungah ka um, ti i hngalh hi tihphannak in luat khawhnak lam a pakhatnak a si.
2. **Pathian sin ah thlacam.** Lungrethei in na um lio caan ah an Sertu le an Khamhtu Bawipa cu nangmah bawmh ding ah timhcia in a um ko. Hi bantuk caan i na thlacamnak nih aa tinh bikmi cu Pathian ah i sihpeh kha a si. Pathian he nan i pehtlaihnak nih tihnak muipadap chungin an chuah lai kha zum law na lungthin kha amah sinah bungh ko. Amah he nan i naihnak le amah umpinak nih a chuahpimi hnangamnak kha kawl i zuam.
3. **Na duhmi le na herhmi poh kha Pathian sinah chim.** Na lungre an theihtertu le na thin an phantertu thil pawl kha i tial hna law Pathian nih ka tuahpiak seh ti na duhmi poh kha amah sinah chim ko. Paul nih Filipi khuami hna sin i, “Khrih Jesuh chungah zeizong vialte tlamtling tein a ngeimi ka Pathian nih nan herhmi vialte cu an pek hna lai” (Filipi 4:19) a timi hi bia dik a si. Asinain, thlacamnak in nan halmi poh an pek hna lai, tiah bia a kamh hna lo. A kamhmi hna cu daihnak tu hi

a si. Pathian sin i thla a cammi hna nih lungdaih hnangamnak an hmuh.

4. **Thla na cam tikah lunglawmhnak he siseh.**

Thla na cam tikah, lungretheihnak an petu thil le na duhmi thil kong lawnglawng kha ruat hlah. Lunglawmhnak an petu le na nunnak ah a bau rihmi thiltha kong kha tam deuh in ruat. “Thluachuahnak an pekmi kha pakhat hnu pakhat in rel hna.” Kan chungkhar ah hin, rawl kan ei lai fatin, thla kan cam hlanah, tawi tein kan i lawmhnak chim caan kan ser hmasa zungzal. Kan nunnak chungah Pathian riantuannak kan hmuhmi asiloah kan tonmi thil pakhat khat nih Pathian he i naihnak leiah a kan hruainak tibantuk kong khi kan chimmi cu a si. Cu ti kan tuahnak nih kan rawleinak cabuai ah lawmhnak le nuamhnak a ratpi. Kan nunnak chung cio ah hin တိဖော်နာ, thinhunna le ngaihchiatnak a um cio ko. Cucaah, kan i lawmhnak bia tete khat le khat kan i hrawmhnak nih kan thinlung le kan ruahnak a thar in a hninhnoter ထံတော်. Nai ah ka hawinu pakhat nih, zei bantuk thilrit nih a nenh zongah lawmhnak i thim khawh (choose joy) aa zuamnak kong a ka chimh. Kan i thimmi lungput hi a biapi. Lungretheihnak kong maw na ruah lai? Lunglawmhnak kong dah na ruah lai?

တိနာက် le buainak thilrit hna hi kanmah lawng in phorh dih kan i zuam tikah an rit tuk tawn. Cu cu Paul nih fiang tein a hngalh. Asinain, cu kan တိဖော်နာ cu lunglawmh thlacamnak in kan thlen tikah kan chungah daihnak a um ထံတော်. Kan chim cang bantuk in, thla kan cam tik ah, kan တိဖော်နာ i theihter loin um ding cu a si lo. တိဖော်နာ nih kan nunnak a တံတွော် kha fiang tein hngalh i cu kan တိဖော်နာ le kan တိမီ thil vialte Pathian sinah chim ding tu a si. Cu ve bantukin, lunglawmh thlacam

timi zong hi “hi te hna cu a ᲃha ᲃhan te ko lai” tiah a ᲃha lei lawngin khua ruah khawh i zuam i, kan duhmi le kan herhmi taktak ca ah cam lo khi chim duhmi a si lo. Thla kan cam tikah kan ᲃihphannak le kan harnak kong lawng ruah si loin a thluachuah vialte ruat buin lawmhnak he thlacam khi chim duhmi a si. Lunglawm in thlacamnak nih kanmah pumpak thlarau le Thiang Thlarau kha naihtra hna. Cu ruangah, kan thinphan lio i thla kan cam tikah, Pathian nih pek a kan duhmi thlaraulei bawmhnak cu kan hmuh taktak. Daihnak a kan petu cu Pathian Thlarau a si. Amah cu thla a kan campitu le a kan campiaktu a si i kanmah lawngin phorh kan i zuammi thilrit chungin a kan luattertu a si.

*Kawl chungkhar pakhat he thla kan camṭi lio, Yangon,
Myanmar*

Tahchunhnak Pakhat

Ka fapa upa pa kum 6 a si lio ah ni khat cu faak ngai in a zaw. Rawl cu chim lo, ti hmanh a dolh kho lo. Ti kan dinh fatin a luak than lengmang. Khua a hnu deuhdeuh, a derthawm deuhdeuh. Cu tikah, sibawipa nih si-inn ah kalpi dingin ruahnak a ka pek. Asinain, inn ah ̄tha tein ka cawngghramh lai i a dam ̄than ko lai tiah ka ruah caah ka kalpi lo. Khua a mui cang, zei aa hlei lo. Aihnak pawng ̄tuang cungah ihnak kaa ser i ka ihpi. Ka ihpi lai i a hngilh khawh ahcun a dam lai, ti kha ka ruahnak cu a si. Asinain, ka ruah bantuk in a si lo ai. Aa hngilh cang tiah ka ruah i hngilh kaa timh ah a khuh le a sivangh nih kan pahnih in a kan hlauh than lengmang i amah lawng hmanh si ti loin keimah lila zong ka tem ngaingai cang.

Aa hngilh khawh lo ding le ti zong a dolh khawh hlei lo ding fiang tein ka hmuh i ka lungre a thei chin lengmang. Zaan̄tim ah cun zei ti tuah awk hngalh ti lo ah sibawipa cu ka auh ̄than. Sibawipa nih cun si-inn (emergency room) ah kalpi ding in ruahnak a ka pek ̄than. Si-inn ah cun kan kalpi i kan phanh cu dei lei suimilam 2-3 hrawng a si cang. Mithi ruak bantuk in a thlep cangmi ka fapate cu sibawipa kut cung ahcun ka chiah. Sibawipa nih a hmuh caangka in, “tuan deuh ah pei na ratpi awk a si cu,” tiah a ka ti.

Ka rak molh hringhran dah! A herh lo ah ka fapa nunnak ka rak temhter. Si-inn ah kalpi colh ko ding keimah ruahnak le thinphannak cung hngat men in kalpi lo ding biakhiahnak ka rak tuah. Keimah nih a ̄tha lai tiah ka ruahmi lawng kha ka rak i rinh ruangah kan pahnih in fahnak kan ing.

Kum 28 chung hi, cu zaan i ka tonmi kong cu ka ruah caan a tam. Zawtfahnak zual ton tikah tawlrel ning kong he pehtlai in ka ca ah fimchimtu taktak a si. Cu nak hmanh

in a biapi deuh rihmi cu, nunnak thilrit le တို့-phannak keimah liang cung lawngah chuan dih i timh ding a si lo zia a ka hngalhter ထဲသံ zungzaltu hmuhtonnak (experience) pakhat a si. Sibawipa kut cung i ka fapa ka chiah ah khan ka thilrit a hung zaang taktak. Ka fapa a dam ထဲသံ lai le dam ထဲသံ lai lo kong ah fiang tein ka hngalh khawhmi zeihmanh a rak um lo nain a ca ah a တဲ့ bik le a him biknak hmun ah ka chiah cang, ti ka hngalhnak nih ka thilrit tampi a zaanter. (Ka fapa cu a dam i atu cu kum 33, patling a si cang.)

Thlaraulei in ruah ahcun, cu zaan ka tonmi thil cu ka တို့-phannak vialte tawlrelning kong ah fimchimtu တဲ့ a si. Kan တို့-phannak a ngan deuh ka hngalh caan ah, thlacam ka herhnak a ka hngalhter. Ka ka kut hnih in ka fapa ka pom i sibawipa baan cung i ka rak chuan bantuk in, ka lungretheihnak le ka တို့-phannak vialte cu ka Pa (Pathian) baan cungah ka chuan khawh cang. Cu ti cun ka lungretheihnak le ka တို့-phannak a hun dai ထဲသံ tawn. Ka chung i a ummi daihnak cu Paul nih a chimmi bantuk kha a si. “Minung hngalhnak a lonh” i ka lungthin le ka ruahnak cu တို့-phannak chungin him tein a chiah.

Thlaraulei Nunnak Caah

Nang tah zei tin dah na တို့-phannak na tawlrel tawn? Filipi khuami hna sin i Paul nih a chimmi hi nangmah ca zong ah a si ve:

1. Na တို့-phannak kha hngal.
2. Pathian ah i sihpeh ding in thlacam. Zei pipa cam ding na hngalh lo zong ah a poi lo. “Ka Pa, ra ka bawm ko,” “Maw Jesuh, ka thilrit hi ra ka chang ko,” asiloah “Maw Thiang Thlarau, ra ka luatter ko,” ti bantuk in cam awk a si ko.

3. A dikthliar deuh in cam ning na ti ahcun, na lungre theihnak vialte kha Pathian sinah pakhat hnu pakhat in chim ko. Na duhmi le na herhmi poh kha amah sinah chim ko. Na thilrit vialte kha amah pe law amah baan cungah chuang dih ko.
4. Thla na cam tikah na တို့-phannak kong nak in na lawmhnak kong tu ruat deuh. A thluachuah kha pakhat hnu pakhat in rel hna. Na nunnak chung i thilဗာ tampi ruangah i lawmh khawh i zuam. Lawmhnak cu nangmah nih va i thim.

Gran Tetons, Gros Ventre Wilderness, Wyoming

Kan chim lengmang cang bantuk in, thla na cam tikah na halmi kha Pathian nih a tuah lai le tuah lai lo na hngalh lo. Pathian nih a tuah dingmi le a tuah lo dingmi hngalh khawhnak kan ngei lo. Asinain, a tuah le tuah lo kong kha biapi bik a si lo. Tih-phannak nih a'n nenh tuk caan ah, Paul nih a chim bantuk in, na ṭih-phannak vialte kha pum hna law vancungkhua um na Pa dawtnak kut nem cungah chuang ko hna. Thlacamnak in Pathian cu naih law thluachuah an pekmi kha pakhat hnu pakhat in rel hna. Amah lawnglawng nih a tuah khawhmi kongah amah kha i bochan ko. Cu cu a dikmi le a hmunmi chunglei daihnak hmuhnak lam a si.

Bawipa, nangmah nih, an i tinhmi kha fek tein aa tlaih i nangmah an bochanmi cu, a tlingmi daihnak kha na pek hna. Bawipa kha i bochan zungzal ko u, amah nih an huhphenh zungzal hna lai.

(Isa 26:3-4)

Thlaraulei Biatak 7

**Na tlamtlinlonak na cohlan i Pathian na hngah
caah i tharchuah ding kha i ruahchan ko...**

Hmasa ka capar i ka mang ah khan, a khamnak a bauh dengmangmi tidil nganpi ka pawng ah a um kong ka chim cang. Ka hngalh lo kar zongah, zei tik poh ah, ruah lopi ah a bauh ding phun khi a si. A bauh taktak ahcun lolak a fenh ding ka si. တိဖ္ဂနာနက in ka khat. Ka hmai တွင် ka zoh i ka puanbu cungah ka တိဖ္ဂနာန aa phah lengluang khi ka hmuh. Cu puan cun ka တိဖ္ဂနာန vialte cu zual i Pathian kut ah pek ka timh. Asinain, a rit tuk i ka hlir kho lo! Naih deuh in ka hun zoh cu ka puanbu chungah lungpum ngan taktak a rak um. Zei tin dah ka cawi khawh rua hnga?

Zei tuah awk hngal loin ka um. Asinain, tlawmpal a rauh ah khin, cu lung nganpi cu duhsah tein ka naih. Ralring tein a cungah ka kut ka chuan i, khuaruahhar a simi cu, cu lungpi cu a zor (shrink) thluahmah. Lung nganpi rak

si loin vawlei nih a tuammi hawhra tlang a rak si ai. Cu ruang ah ka kut ka chuan ah a tit (melt) cu a si. A hung hme deuhdeuh, ka ca ah a hung zaang deuh deuh.

Cu mang cu sullam a ngei ngaingai. Zeimawcaan ahcun, kan ṭihphannak hi a rit tuk i kan thlir in Pathian kut cungah kan chuang kho tawn lo. Cu bantuk caan ahcun, kanmah bak nih ral̥ha tein va fuhpanh, va ton hmasa a herh tawn. Ṭihphannak kha hnon asiloah i theihterlo asiloah tliktaak si loin ral̥ha tein kanmah nih va *tawng* (touch) lawlaw a herh tawn. Va “*tawng*” kan ti tik ah, kha ṭihphannak i a ṭhawnnak huham (power) in kan luat khawh nakhnga a sining taktak theih duh ah va *ton* khi chim duhmi a si. Zeimawcaan ahcun, kan va *ton* taktak tikah kan rak ruah tluk in ṭih a rak nung tawn lo. Asiloah, kan va ton i a sining taktak kan hun hngalh tikah a tlaihning (tawlrelning) a kan thiamter deuh. A sining kan tlaih (tawlrel) khawh lo phun hrimhrim a si tu ahcun kan thlah (let go) ko hnga.

Ṭihphannak in luat ding ah le i tharchuah khawhnak ding ahcun, kan ṭihmi thil i a sining taktak hngalh i Pathian i bochan kan herh.

Thlaraulei Biatak 7: Na tlamtlinlonak na cohlan i Pathian na hngah caah i tharchuah ding kha i ruahchan ko. (Hebru 2:15; Isaiah 40:28-31; Efesa 3:20-21)

Derthawm caan ah kan i cherhchan ngaimi Baibal chung bia pakhat cu Isaiah 40 chung i hi a si. Isaiah 40 hi Babilon sal ding ah tlaihmi Israel mi hna hnemhnak le thazaang peknak ah chimmi bia an si. Israelmi hna nih, an tonmi thil le an dirhmun thlen ding ah zeihmanh tuah khawhmi an ngei lo. Phundang cun, sal taannak chungin luat ding ah zeihmanh an tuah kho lo. Lungthin khingrihnak, ṭihnak le sual phuhrunnak nih an nun cu a nenh in a nenh hna. An sualnak theipar an zun lio caan a

si. Cu caan thengte ah, Isaiah nih hi ti hin a ti hna:

Nan hngal lo maw? Nan thei lo maw?

BAWIPA cu zungzal hmunmi Pathian a si i

Amah nih vawlei kha a ser dih;

zeitikhmanh ah a ba bal lo i

a thazaang a tlawm bal lo.

Ahohmanh nih a lungthin kha an hngal lo.

A dermi le a bami kha thazaang a pek hna.

A nomi hmanh kha an tha a der tawn i

tlangval hmanh kha an tha a ba kho.

*Sihmanhsehlaw BAWIPA aa bochanmi cu thazaang thar
an la.*

Mupi bang in an zuang lai;

an tlik tik ah an baa lai lo,

an kal tik zongah an tha a di lai lo.

(Isaiah 40:28-31)

Hi Isaiah bia chungin hin thazaang i laak khawh a si i ruahchannak tharchuah than khawh a si. Nang le kei cu kan tha a der i kan ba tawn. BAWIPA cu a tha a der bal lo i a ba kho lo. Cucaah, tihphannak le lungretheihnak thilrit nih a kan nenh tuk caan ah, kanmah pinlei ah a ummi, zeizong vialte a Sertu Pathian kha kan zoh hrimhrim a herh. A hmun zungzalmi Pathian cu kan thilrit vialte a zaanter khotu le kan thazaang a tharchuah khotu a si.

Kan derthawmnak i phuang in le kan i ruahchannak amah thilti khawhnak chungah chia in BAWIPA kan hngah awk a si. Cu ti kan tuahnak nih kan thilrit a zaanter deuh hrimhrim lai. Kan thinlung le kan ruahnak zong Thiang

Thlarau sinah kan hun (on) khawh deuh lai. Kan i hliphlau ḥan lai i kan thazaang a ḥawng ḥan lai. Cu tikah, kan nunnak hmuitinh a simi Pathian hngalhnak, dawtnak le rianṭuannak lei ah ḥa chin in kan karhlang kho lai. Isaiah nih a chimning in cun, “Mupi bang in kan zuang lai” i “kan tli lai nain kan ba lai lo.”

Na phannak kha fimchimtu ah ser

Ṭihphannak hi minung kan sining chungah a um hrimhrimmi a si i lungrethei le khingrit in a kan tuah tawntu a si. Asinain, cu ṭihphannak cu fimchimtu (teacher) i kan ser tikah, kan ṭihmi le kan ṭihnak kong he pehtlai in hngalh kan herhmi a kan hngalhtertu ah a cang kho.

Tahchunhnak ah, ṭihphang in kan um cu, a biapi ngaimi thil pakhat khat rawhralh aa tim tinak a si. Phun dang cun, kanmah maw, kan ca ah a biapimi minung pakhat khat maw, thil pakhat khat maw caanhar chung i kan/an um tikah kan chungah ṭihphannak a um colh. Cu bantuk caan i kha kan ṭihphannak kong lawngte kan ruah tikah,

kan nunnak a temhning, a nuamh loning cu kan hngalh dih ciomi a si. Asinain, kha ṭihphannak kha kan man (value) le kan herhmi (needs) thuk deuh le fiang deuh in a kan hngalhtertu ding fimchimtu i kan i ser tikah cun, kan hmaika i a ummi harnak ton ding ah ruahnak thar le thazaang thar kan ngei ṭhan kho.

Keimah in ka chim ahcun, ṭihphang in ka um tikah, ka ṭihphannak cu phun 3 in ka ṭhen i cu nih cun a ka bawmh ngaingai. A pakhatnak ah, ka ṭihmi thil kha fiang tein hngalh hmasa kaa zuam. Cu dih cun, ka ṭihmi thil a pakhat cio ca ah biakhiahnak ka tuah. Hi thil kong ah zei tal ka tuah khawhmi a um maw? tiah kaa hal. Cu biahalnak a phi cung hngat in hi thil phun 3 chung ah pakhat khat ka tuah: *Cawlcang* (Act), *Hngak* (Wait), *Thlah* (let go).

Phun 1nak: Cawlcang

Ka ṭihphannak he pehtlai in ka tuah khawhmi thil pakhat khat a um ahcun, ka *cawlcang* colh. Tahchunhnak ah, ka umnak America ram chungah COVID-19 karh hram aa thok sin in, ka chungkhar ca ah ka thin a phang colh. Zawtnak nih a kan phan ve sual hnga maw? thihnak zong kan tong ve sual hnga maw? ka ti i thinphang in ka um. Zawtnak rungrul a karhning kan kham khawh lai lo zia ka hngalh nain, kanmah le kanmah bal cu i ven khawnak a um ti ka hngalh i ka tuah colh. Kan tuah khawhmi zawn kan tuah colh tikah kan thinphannak a zor deuh taktak ko (Tahchunhnak ah, hmai-hup i huh, kut i ṭawl lengmang, mibu hrial, tibantuk hi kan tuah khawhmi an si). Chim duhmi cu, COVID-19 cu a tlau hlei lo nain kanmah le kanmah kan i kilvennak nih kan ṭihphannak zeimawzat a tlauter deuh ko.

Phun 2nak: Hngak

Ka ṭihphanmi kongah ka tuah khawh colh ding a um lo ahcun, ka hngah hmasa. Tahchunhnak ah, Kawlram

le Vietnam ah hruaitu pawl cawnpiaknak ngeih ding timhlaahnak kan ngeihmi a tlamtling te hnga maw? Tu kum cacawn kum hi Myanmar Institute of Theology (MIT) ah ca ka chim kho te ti hnga maw? Zei tik ah dah ram khat le ram khat i tlawn a ngah ḫan te hnga? tibantuk biahalnak ka ngei.

Asinain, atu ah leh colh khawhmi biahalnak an si lo. Kawlram cozah biachahnak hngah hmasa a hau; zawtnak a thian le thian lo hngah hmasa a hau; asiloah zawtnak in i khamnak thil thar a um le um lo hngah hmasa a hau rih. Atu ah hin cun, Cozah nih zei tin dah biachahnak an tuah awk a si, ti le, zei dah ka tuah khawh te lai, timi kongah lungrethei in um nak in caan nih bia a chim te lai kha hngah ka herh deuh. Thil zeimaw a fian tiang hngah ka herh. Cucaah, ka tuah khawh vial *tuah* (a phun 1nak) le Pathian nih a tuah dingmi *hngah* tu hi ka herhmi cu a si ko.

Phun 3nak: Thlah

Caan tampi cu ka ṭihphanmi thil hna hi keimah nih a pelte hmanh ka tuah khawh lomi an si tawn. Tahchunhnak ah, Kawlram le ram dangdang ka hawile pawl le ka siangngakchia pawl an dam in an tlamtling dih hnga maw? Covid-19 ruangah vawlei ah tangka lei harsatnak nganpi a tlung te hnga maw? Vawileipi hi pulrai in a dam ḫan kho taktak te hnga maw? ti bantuk kongah tuah khawhmi ka ngei lo. Hi zawtnak hi damh khawh lo zongin a um lan kho ko. Kan hngahnak hi a dong ti lomi hngahnak zong a si kho ko. Cucaah, ka tuah khawhmi thil zeihmanh a um lo a si ahcun, *tlaih* i zuam si loin *thlah* (let go) lei tu a hau ko. Cu cu a poinak a um lo. Zei ti awk a ṭha leh lo cu ta. Ka tuah khawh lomi thil *tlaih* i zuam i lungrethei in um lengmang nak cun *thlah* lawlaw i lungdam deuh in um cu a ṭha deuh ko.

©jillkgaffion 2020

*Church of the Holy Sepulchre, Old city of Jerusalem,
Israel*

Thlaraulei Nunnak Caah

Atu ah zei tluk in dah na thil a rih?

Na lungretheihnak le na thinphannak vialte na hlir khawh
i Pathian kut ah na chiah khawh a si ahcun, cu cu tuah
ko! Asinain, na thilrit a rih tuk i na hlir khawh lo ahcun,
hi hi tuah chun: Lung ṭhawn i pe law na ṭihmi thil pawl
kha nangmah nih va *tawng* (kal hnawh) hna. Pakhat hnu
pakhat in va *tawng* hna law, “zei dah hngalhter na ka

duh?” “Ka Ქihphannak ka tawlrel thiam deuh nakhnga zei dah na ka chimh khawh lai?” tiah va hal hna.

Na Ქihphanmi kongah na tuah khawhmi zei tal a um maw? A um ahcun, *Tuah* caan a si. Na tuah khawhmi thil a um ahcun tuah colh ko. Tuah colh khawhmi a um lo a si ahcun, *Hngah* caan a si. Tuah khawh caan kha hngak law, cu na hngah chungah na nunnak ah thil̄ha lo deuh pawl kong nak in thil̄ha deuh pawl kong tu kha ruah khawh i zuam. A donghnak ah, nangmah nih na tuah khawh hrimhrim lo ding a si na hngalh ahcun, *Thlah* ko. Na tuah khawh lomi thil kong cu nangmah Ქuanvo a si ti lo.

Na tlamtlinlonak naa hngalh i na tuah khawhmi thil cung lawngah Ქuanvo na ngeihnak na cohlan khawh deuh tikah, Ქihphannak nih an Ქemtawn ti lai lo. Nangmah nih phawrh a herh lomi thilrit phawrh na timh tawnmi kha a si ti lai lo. Pa Pathian dawtnak chungah lungdai-hnangam tein na din kho deuh lai. Caan na ngeihmi chungah hliphlau tein na cawlcang kho deuh lai i na dawtnak hna le na siaherhmi hna sinah Khrih Ქhatnak le dawtnak kong zong na chim kho deuh lai.

Nangmah thazaang lawng cun ri na ngei. Cu ruangah tha-dih le zaang-ba in na um tawn hi a si. Cucaah, na ca ah a rit tukmi thilrit cawi i zuam kha ngol cang. A cang hnga lo ding thil kongah lungrethei in um kha ngol cang. Na thilrit kha Pathian kut chungah chia law amah lam le amah khiahmi caan chungah a tuah dingmi tu kha hngak ko. Na *tlaih* khawh lomi thil kongah lungretheih kha ngol law na lungthin, na ruahnak le na thlarau cu Thiang Thlarau nih tharchuah seh. Chim tawn lengmangmi biabor “thlah law Pathian tlaighter” (let go and let God) timi hi Baibal cawnpiaknak he aa tlaak ngaimi a si i kan nunnak ah bawmtu Ქha ngai a si. Lungdaihnak le lunglawmhnnak lam pakhat zong a si.

*Kan chungah rian a ṭuantu a ṭhawnnak thawngin kan
hal khawh leng le kan ruah khawh lengin thil a tuah
khotu Pathian cu, Khrihfabu chungah Khrih Jesuh
thawngin, zungzal in zungzal tiang sunglawi ko seh!
Amen.*

(Efe 3:20-21)

Biatlangkawm

**Hngal Zungzal: Zumhnak (trust) cu
mah nih i thimmi a si.**

Monument Valley, Utah, USA

Israelmi hna cu kum 40 tluk ramcar chung an vahvaih hnuah, Joshua hruainak in Kamhmi Ram (Promised Land) chungah a lut ding an si cang. Cu ram chung um ding ah taksa lei in siseh, thinlung le thlarau lei in siseh, timhtuahnak tampi ngeih an herh i an ca ah zuamcawhnak ngan ngai a si. Cu lio ahcun an zumhnak, an man (value) le an i pumpeknak kong he pehtlai in Joshua nih a zuamcawh hna. Ram thar le sining thar chungah a karhlang ding an si cang caah, Aho dah an biak lai i an rianh lai? ti kha a zuamcawhmi hna cu a si. Hi Joshua bia hi nihin zumtu kan ca zongah sullam a ngei ngaingai:

*Atu cu BAWIPA kha tih u law, a rian kha zumhawktlak tein
tuan u...*

*Asinain BAWIPA rian tuan kha nan duh lo ahcun,
aho rian dah nan tuan lai kha nanmah tein i thim ko u...
Asinain kei le ka innchungkhar tu nih cun
BAWIPA biak le a rian tuan tu kha kan i thim ko lai.*

Jos 24:14-15

Pathian ka zumhnak a rak tlau deng lio

1990 kum lio ah, ni khat cu kha hlan tlukin Pathian ka zumh ti lo kaa hngal. Kum hra chung lungfahnak le ngaihchiatnak tampi ka rak tong. Cu nih cun ka zumhnak a rak hninh. Pathian ka hlawlo; ka rak biak rih ko. Asinain, ka chungah thlennak nganpi a rak um i cu thlennak cu a dam lo ngaimi thlennak phun a rak si.

Cu ti kaa tuahnak ka tuanbia a hramthok in vun chim ta ning. Pastor rian ka tuan hramthok ti awk ah Pathian le ka riantuannak cungah lunghrinnak ka rak ngei.

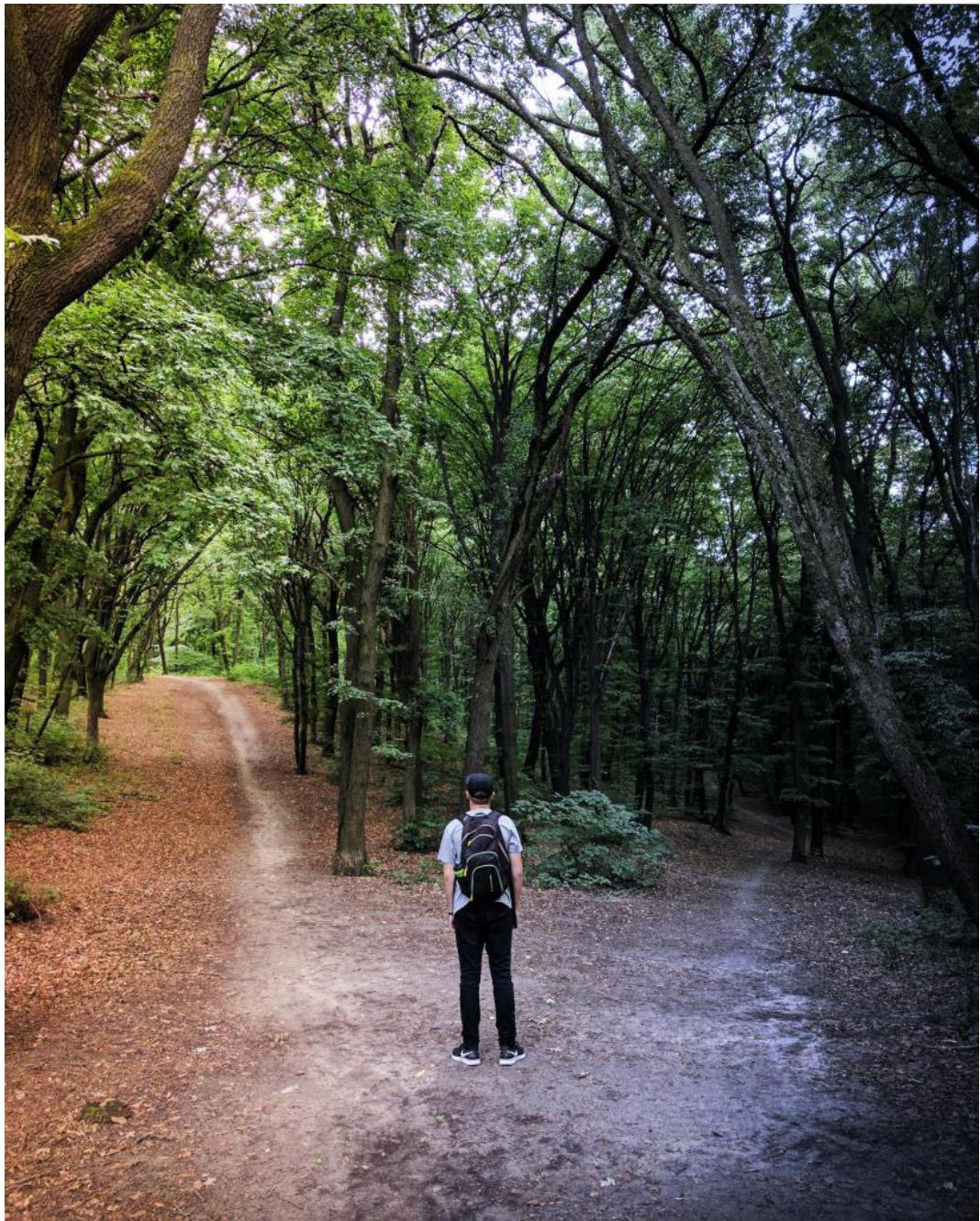
1980 kum ah, ka nupi he Chicago khua kiang i a ummi Khrihfabu hmete ah pastor rian kan tuan. Kum 4 kan tuan chungah lungfahteru thil tampi kan tong. Kan fanute a ruak in a chuak (nau kan rawk). College ka kai lio i inn dalkhat chung ah kan rak um t̄imi ka hawipa (kum 28) nih ruah lopi ah a kan thih taak. Zarh khat ah suimilam 70 rian ka tuan nain, ka rak i ruahchan bantuk in a theipar zeihmanh ka hmu lo. Ka rian tuannak (ministry) cu a kal ve lengmang ko, nain ka Khrihfabu cu ka ruah bantuk in a t̄hang lo; hmai ah a kal lo. Ka rak i ruahchanmi le a simi thil cu a lingtalet bak an si dih. Zei ruangah Pathian nih a ka bawmh hnga lo ti ka ruat; nain ka hngal kho lo.

Faak ngaiin ka zaw hoi. 1986 kum, June thla ni 24, ka fapa upa pa a chuah a thaizing ah siibawipa sinin thawngpang thalo ka theih. Phone in a ka chonh i, duhsah te le nem tein a ka chimh. Cuar zawtnak tha lo na ngei i atu hnu kum 10 lawng nun dawh na si cang, a ka ti.

Cu thawng ka theih cu ka paw ah faak taktak in ra ka cum hna sehlaw a lo. Zei ko dah ka huah? Khrihfabu ah kaa ruahchan tlukin Pathian nih kaa zuamnak thlua a chuah lo. Kan fanu zong thihnak in a khamh lo (a ruak in a chuak) lengah, atu cu kan fapa zong kum 10 a tlin hlan ah pa ngei lo a si lai i ka nupi zong nuhmei ah a cang lai. Khua ka ruat i lungretheihnak lawngte a si ko.

Cu hnu tlawmpal ah hringtu ka nu cu Alzheimer zawtnak in a zaw i mah hngal loin a um hoi. Cu tikah ka pa cu a rian in aa ngol i ka nu a cawng. Ka pa zong cu ka nu a cawngahnak ah ni khat hnu ni khat a derthawm chin lengmang i a donghnak ahcun ka nu hlan ah amah tu nih a kan thih taak. Fale nih kan bawmh khawhmi hna zeihmanh a um lo! 1998 ah ka pa cu a thaw a dih i ka nu cu 2002 ah a cat ve.

Cu ka tonmi thil pawl cu ka caah sullam pakhatte hmanh an ngei lo. Lungfahtertu lawnglawng an si. Asinain, a luancia caan ka cuanh than tikah, Pathian rian ah ka rak luhning lungput a rakhman lo ka fiang than. Zumhawktlak tein a rian ka tuan poh ahcun, Pathian nih a ka zohkhenh ko lai, ti kha ka rak zumhmi le ka rak i ruahchanmi cu a si. “Pathian nih zohkhenh” timi sullam zei tin ka rak i fian cu ka hngal ti lo. Ka rak i ruahchan bantuk in a theipar zeihmanh ka hmu lo. Ka nulepa si hna seh, ka chungkhar siseh, ka Khrihfabu siseh, keimah lila zong ka si ah, Pathian nih a kan deuh bak, ka ti i lung faak ngai in ka rak temtuar. Cu nih cun Pathian cung lunghrinnak le lungfahnak nganpi ka chungah a pawiter.

Kaa Hrimhṭhannak

1995 kum January thla ah, ni 8 chung thlaraulei hrimhṭhannak program ah ka va kal ve. Pathian thangṭhatnak, thlacamnak le mahlemah i cheknak in caan kan hmang hna. Hmailei ka nunnak ding kongah Pathian nih pakhat khat ka hmuhsak seh ti ka duh hringhran. Cu hrimhṭhan kan kal tan i ka tonmi nih khuaruahhar in a

ka tuah.

Zaan khat cu a liam i a zaan hnihnak ahcun, Pathian ka zum taktak ti lo, ti ka hun i fiang. Harsatnak le lungfahnak kan tonmi vialte hi Pathian palh a si, tiah Pathian mawhchiat in kaa la. Ka lungthin le ka ruahnak ah a ummi cu, hi thil hna hi Pathian nih a ka tonter, ti bak kha a si ko.

Cu zaan cu ka nunnak ah zuamcawhnak ngan taktak a si. Lam pahnih aa tonnak zawn ah a dirmi ka si kha ka hngalh. Hmai lei kal khawh ding ahcun, lam pakhat kaa thim hrimhrim a herh cang. Pathian zumhnak lam maw ka thim lai, zumh lonak lam dah? Ka nunnak nih a ɻhatnak le a dawtnak a tem lo bu in cun Pathian rian a ɻuan kho ding ka si ti fawn lo. Thim a har ko! Asinain lam pakhat khat cu i thim hrimhrim a hau cang: Ka nu zawtnak le a dangdang kong i ka lungfahnak i uam in Pathian he i ɻhen lawlaw kha maw kaa thim lai? Asiloah Pathian cu ka ca ah a ɻha lei in rian a ɻuan kho rih ko ti in dah amah zumh tu kha kaa thim lai?

Tlawmpal ah khin, chikhatte ah ka mit a huptu thil pakhat khat vung tla sehlaw bang khin ka mit a hung fim i thil sinning fiang deuh in ka hun hmuh ɻhan. Pathian nih a ka dawtnak le a ka zawnruahnak a si ah, a ka dawt lo le a ka zawnruah lonak a si ah, hrihhram ngei le ning cang tlai tein ka fianter khawh hlei lai lo ding kha ka hun i fiang. Cucaaah, Pathian zumh maw kaa thim lai? Fahnak le ngaihchiatnak vialte i uam buin lam dang zulh dah kaa thim lai? ti kha ka ca ah a rak biapi bik cu a si ko.

Cu cu ka hung fian tik ah, i thim ding fiang tein ka hun hngalh. Lungfahnak thilrit pi i phawrh lengmang cu ka ba tuk cang. A ka temtawntu lungfahnak ɻul-hri i phoih zau khawh ka duh tuk cang. Ka tonmi harnak le fahnak ruang i Pathian mawhchiat si ti loin, Jesuh Khrih i a Pathian le Baibal ɻialtu hna nih an chimmi zumh kha ka duh deuh

cang. Cu Pathian cu ka caah mi thar (stranger) a si lo.
Kum saupi chung kan rak i pehtlai bal i ka rak dawtmi le
ka rak hngalhmi Pathian kha a si ko.

© Tim G. (This Walking Life)

*Grand Staircase,
Escalante National Monument, Utah, USA*

Ka Cawnmi

Fahnak le harnak ka tonmi nih ka herh tukmi thil a ka cawnpiak i cu nih cun thlarau lei ka nunnak lamthluan ah tampi a ka bawmh.

- A rak ka deuhtu kha amah Pathian si loin, a sinin ka rak i ruahchanmi thil tu a rak si.**

Phun dang in chim ahcun, temhinnak, zawtfahnak le thihlohnak chungin a ka luatter lai, ti ka rak i ruahchannmi kha a ka deuhtu taktak cu a si. Cu ti kaa ruahchannak nih a donghnak ahcun Pathian cung ah lunghrinnak le amah zumh khawh lonak tiang a ka phanhpi. A tlangpi in chim ahcun Baibal chung ah hin, Pathian nih kilven ding le zohkhenh ding in bia a kan kamh ko. Asinain, zei bantuk thil sining chung poh le zei tik caan poh ah kilven le zohkhenh ding in bia a kan kamh lo. Zumtu hna hi Pathian nih kan nunnak chung i a tuahmi thiltha tampi ruangah kan i lawm kho ko. Asinain, Khrihfa kan si ruangah temhinnak chung in kan luat lai, ti cu kan i ruahchan awk a si lo.

- Zumhnak cu mah nih i thimmi a si.** Caanhar chung le a fiang lomi thil sining chung i kan um lio caan ah zumhnak hi kanmah nih i thim a herh. Pathian zumhawktlak a si le si lo hi kan tonmi thil cung hngat in chim awk a tha lo. Kan nunnak ah, thlavaikiang in kan um caan a tam, mi nih hlawt le pheo kan i huah caan a tam, asiloah midang nih zaangfah le bawmh a haumi kan si caan a tam. Pathian zumhtlak a si konak kong khi catlap khat lei kam ah ṭial u sih law, cu dih cun, zumhawktlak a si lonak khi a dang khat lei kam ah ṭial u sih law, biakhiahnak tuah hnik tuah u sih. Kan hmuhtonmi vial cung hngat in kan ṭialmi si lai kaw, hman tein biatlang kawm awk a tha lai lo. Phun dang in chim ahcun, biakhiah awk a tha lo, tiah biatlang kawm kan hau ko lai. Khrihfa Filosofa minthang

Soren Kierkegaard nih a rak chim bang, i thim awk kan ngeihmi cu: zumhnak ka hlawt lai maw? kaa thim lai dah? ti lawng hi a si ko.

Khrihfa thlaraumi sinak kongah caṭial lei minthang Henri Nouwen nih, a fiang lomi sining chung kan um lio caan ah i thim ding kan ngeihmi kong he pehtlai in hi ti hin a ṭial:

Kan nunnak ah hin, lunglawmhnak a um bantuk in lungfahnak zong a um. Cu zawn ahcun, nangmah nih zalong tein i thimnak nawl na ngei. Lunglawmhnak naa thim khawh, asiloah lungfahnak naa thim khawh.

(Life of the Beloved: Spiritual Living in a Secular World, P. 61)

Kan temhinnak, kan zatlaknak hna le vawlei ah kan tonmi buainak le thilthalohna hi kan zoh tik ah ṭhawnnak (power) pakhat hmanh a ngei lo bantuk ah kan i ruat men lai. Asinain, kan ngei ko. I thim khawhnak ṭhawnnak kan ngei ko. Harsatnak tampi lak le kan hngalh khawh lomi thil tampi lak zongah, kan rak hngalh i kan rak dawtmi Pathian kha kan i thim ṭhan khawh ko. Kan cung i a tlungmi temhinnak hna hi zumhnak mit in kan zoh khawh ko. Kan nunnak chung i Pathian rianṭuannak zeimawzat tal cu kan hmuh khawh ko caah kan duh ahcun lawmhnak kan i thim khawh ko. A dangdang kan hngalh khawh lomi kong tu cu *thlah* (let go) ding a si ko.

Hidden Lake, Glacier National Park, Montana

Thlaraulei Nunnak Caah

Pathian cung i lunghrinnak le lungfahnak kan ngeihmi hloh kan duh tikah, kha lunghrinnak le lungfahnak kha hnon ding an si lo. Phun dang deuh in chim ahcun, a zeihmanh a ti lo bantuk, a lung faak lo bantuk in i umter ding a si lo. Dam ṭhannak ding ah kan lunghrinnak le kan lungfahnak kha ṭha tein kan hngalh tu a herh lehlam. Aw thang deuh le faak deuh in thawngṭha chimnak zong in damh khawh a si hlei lo.

Pathian kong siseh, kanmah lila kong siseh, nunnak kong zong siseh, kan hngalh khawh lomi thil a tamtuk, ti hngalh hmasa i cohlan khawh hi kan lunghrinnak le kan lungfahnak dam aa thoknak cu a si. Na vawlei zei tluk in a muih zongah, sunghralhnak zeitluk tam na ton zong ah, lungfahnak zei tluk in na tuar zongah, nangmah thilti khawhnak le hngalh khawhnak a zik a phanh i “Aw ka ti khawh lomi le ka hngalh khawh lomi pei a rak tamtuk hi” ti na fian tik ahcun, na zumhnak hi Sertu Pathian le Jesuh Khrih chungah na chiah than khawh ko lai.

Cu ti na tuah tikah:

- Minung hngalhnak a lonhmi daihnak na chungah a um lai.
- Na hmuitinh lei kalnak ding ah na thazaang aa tharchuah than lai.
- Midang cungah nunnemnak le zawnruahnak na ngei deuh lai i, midang bawmhnak lei ah naa pechan kho deuh lai.
- Temhinnak chung le a fiang lomi sining chung na um lio caan zongah Pathian nih chimh a'n duhmi na ngai kho deuh lai.
- Thlarau in a khatmi le Thlarau nih a hruaimi nunnak nih a chuahpimi lawmhnak na tem kho lai.

Kannih a kan daw i vel a kan ngeih caah hnangamnak le ruahchannak a thami a kan pe zungzaltu Bawipa Jesuh Khrih le Pathian kan Pa nih cun a thami kha nan tuah ngam nakhnga le nan chim ngam nakhnga ralthatnak in pe ko hna seh.

Photo Credits

A Phaw

- Photo, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com

Viatlangvan

- Photo of man with mask, Jusdevoyage on Unsplash
- Photo of stonework, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com

Thlaraulei Biatak 1

- All photos, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com

Thlaraulei Biatak 2

- All photos, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com, except photo of Tim in traditional Burmese costume, taken by Saw Newton Ne Thaw He

Thlaraulei Biatak 3

- Photo of building in Venice, Italy, © Daniel E. Geoffrion
- All other photos, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com

Thlaraulei Biatak 4

- All photos, © Jill Kimperly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com

Thlaraulei Biatak 5

- Inya Lake photo, © Jill Kimperly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com
- The last three photos of nature, © Timothy Charles Geoffrion, www.thiswalkinglife.com

Thlaraulei Biatak 6

- The first photo, with ocean waves, Tiko Giorgadze via Unsplash
- Photo of Tim praying with Burmese family, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com
- Jackson, Wyoming photo, © Timothy Charles Geoffrion, www.thiswalkinglife.com

Thlaraulei Biatak 7

- All photos, © Jill Kimberly Hartwell Geoffrion, www.jillgeoffrion.com

Biatlangkawm

- Photo of man at crossroads, courtesy of Vladislav Babienko
- Photos of highway in Wyoming desert; sunrise at Grand Staircase, Escalante National Monument, Utah; and Crown Jewel of the Continent, in Glacier National Park, Montana, by © Timothy Charles Geoffrion, www.thiswalkinglife.com

A Lettu Kong

Hrang Lian Thang hi Hakha Farrawn khuami a si i Chin Christian University (CCU, Hakha) in BTh le Myanmar Institute of Theology (MIT, Yangon) in MDiv a dih hnuah atu hi CCU ah Biakam Thar lei in caan tling cachim rian a ṭuan lio a si. Laiholh in cauk pakhat a let i English in cauk pakhat a ṭial cangmi a si. A cauk hna cu: *Thlarau Hruaimi Hruaitu: Hruaitu Tuah Ding Le Nun Tlaichtleng (2019)* le *Academic Writing Aid: For College and University Students (2020)* hi an si.

